

klimatikosnomos.gr

ΕΚΘΕΣΗ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	2
	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 1	4
ΜΕΡΟΣ Α'	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 2	4
ΣΚΟΠΟΣ & ΟΡΙΣΜΟΙ	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 3	4
	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 4	4
	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 5	6
	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 6	6
	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 7	6
	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 8	7
ΜΕΡΟΣ Β'	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 9	8
ΑΡΧΕΣ & ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 10.....	8
	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 11.....	8
	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 12.....	8
	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 13.....	8
	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 14.....	9
	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 15.....	9
	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 16.....	9
	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 17.....	9
	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 18.....	10
ΜΕΡΟΣ Γ'	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 19.....	12
ΕΝΩΣΙΑΚΟ ΔΙΚΑΙΟ	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 20.....	12
	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 21.....	12
	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 22.....	12
ΜΕΡΟΣ Δ'	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 23.....	14
ΚΛΙΜΑΤΙΚΟΣ	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 24.....	14
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 25.....	14
	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 26.....	14
	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 27.....	16
	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 28.....	16
	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 29.....	16
	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 30.....	17
ΜΕΡΟΣ Ε'	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 31.....	17
ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 32.....	17
	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 33.....	18
	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 34.....	18
	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 35.....	18
	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 36.....	18
	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 37.....	18
	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 38.....	19
	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 39.....	19
	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 40.....	19
ΜΕΡΟΣ ΣΤ'	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 41.....	21
ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 42.....	21
	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 43.....	21
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α' ΣΥΜΒΟΛΕΣ ΜΕΣΩ ΠΛΑΤΦΟΡΜΑΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ	22
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β' ΠΡΟΤΑΣΗ ΟΜΑΔΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΩΝ ΓΙΑ ΠΡΑΣΙΝΕΣ ΠΟΛΕΙΣ	32
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ' ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ	35

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η διαβούλευση επί της πρότασης εθνικού κλιματικού νόμου ξεκίνησε στις 15 Απριλίου και έληξε στις 15 Ιουνίου.

Η πρόταση που τέθηκε σε ανοιχτή κοινωνική διαβούλευση μέσω της πλατφόρμας klimatikosnomos.gr αποτελέστηκε από έξι μέρη και 43 άρθρα, τα οποία τοποθετούν τον στόχο επίτευξης κλιματικής ουδετερότητας με βάση τα επιστημονικά δεδομένα εξέλιξης της κλιματικής κρίσης και τις υποδείξεις των εκθέσεων της Διακυβερνητικής Επιτροπής του ΟΗΕ για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC) και προτείνουν ρυθμίσεις που είναι απαραίτητες για τον συνολικό μετασχηματισμό και αναπροσανατολισμό της χώρας προς μια οικονομία μηδενικών εκπομπών μέχρι το 2045.

Στη διαβούλευση συμμετείχαν μέσω της πλατφόρμας συνολικά 286 άτομα και φορείς που υπέβαλαν συνολικά 522 σχόλια κι υπερψηφίσεις σχολίων, ενώ εκτός πλατφόρμας υποβλήθηκαν και ειδικότερες προτάσεις που αφορούσαν τον πράσινο μετασχηματισμό τομέων όπως ο αστικός σχεδιασμός και η δίκαιη εργασιακή μετάβαση. Επίσης, κατά τη φάση προετοιμασίας της πρότασης νόμου πραγματοποιήθηκε έρευνα γνώμης, στην οποία υποβλήθηκαν 2567 απαντήσεις. Τέλος, με βάση τα σχόλια που κατατέθηκαν, διαμορφώθηκαν επιπλέον άρθρα και ρυθμίσεις στα εξής πεδία:

- Γεωργία
- Κλιματική παιδεία
- Κυκλική οικονομία
- Μεταφορές
- Προσαρμογή και βιοποικιλότητα
- Χωροταξία

Η πρωτοβουλία ξεκίνησε από το WWF Ελλάς και το Vouliwatch και στη συνέχεια πλαισιώθηκε από τους εξής φορείς:

1. Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας
2. Γιατροί του Κόσμου
3. Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού
4. Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης
5. Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου
6. Καλλιστώ
7. Νόμος και Φύση
8. Οικολογική Εταιρεία Ανακύκλωσης
9. Greenpeace
10. Medasset
11. Solidarity Now

Ευχαριστούμε θερμά τον δικηγόρο Χρήστο Γκολομπία (ΔΣ Καστοριάς), σύμβουλο περιβαλλοντικής νομοθεσίας και πολιτικής (c.gkolomprias.law@gmail.com), ο οποίος προσέφερε πολύτιμο χρόνο και διάθεση για την επεξεργασία των σχολίων, τη νομική έρευνα και την προετοιμασία της έκθεσης διαβούλευσης.

ΜΕΡΟΣ Α'

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΟΙ

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 1

Το άρθρο 1 ορίζει τον σκοπό του προτεινόμενου νόμου. Υποβλήθηκαν εννέα σχόλια και 10 προτάσεις για εκφραστικές αναδιατυπώσεις και συμπλήρωση των στόχων ώστε να περιλαμβάνουν τη βιωσιμότητα των πόλεων (Ioannis Mathiou) και τη βιώσιμη αρχιτεκτονική.

Διατυπώθηκε επίσης πρόταση ο σκοπός «να μην περιορίζεται στη Συμφωνία του Παρισιού, αλλά και πιθανές νέες συνθήκες» (Costa Terzo). Επίσης, η Greenpeace πρότεινε να περιληφθεί «παραπομπή στους νόμους, διατάξεις και συμβάσεις του διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου».

Τα παραπάνω σχόλια λαμβάνονται υπόψη και προστίθεται άρθρο που αφορά τον περιβαλλοντικά βιώσιμο πολεοδομικό σχεδιασμό και την ανάπτυξη πράσινων πόλεων. Το περιεχόμενο του νέου άρθρου διαμορφώθηκε από ομάδα πολεοδόμων και παρατίθεται στο δεύτερο παράρτημα της παρούσας έκθεσης διαβούλευσης.

Μερικά ακόμα σχόλια που αφορούσαν τη σημασία της αρχαιοελληνικής αρχιτεκτονικής και την εξέλιξη της κλιματικής αλλαγής μέσα στους αιώνες κρίθηκαν ως μη χρήσιμα στο πλαίσιο της διαβούλευσης για την πρόταση κλιματικού νόμου.

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 2

Το άρθρο 2 καθορίζει τους ειδικότερους ποσοτικούς στόχους μετριασμού των εκπομπών και προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή. Στο άρθρο 2 υποβλήθηκαν επτά σχόλια και ένα ερώτημα.

Τα σχόλια εστίασαν κυρίως στο εάν είναι βιώσιμος ο στόχος επίτευξης κλιματικής ουδετερότητας μέχρι το 2045, ή μήπως πρέπει να τοποθετηθεί πιο νωρίς (Anastasia G και Chris Vrettos), ενώ διατυπώθηκε και μια επιφύλαξη ότι «[ο]ι νόμοι πολλές φορές λειτουργούν σαν γενικότερες κατευθύνσεις, όποτε θεωρώ ότι εδώ πρέπει αν είμαστε έτσι και αλλιώς πιο φιλόδοξοι και ας μην επιτευχθεί ο στόχος τελικά» (Stelios Dritsas).

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 3

Το άρθρο 3 δίνει τους ορισμούς των κυριότερων εννοιών και μεγεθών που αναφέρονται στην πρόταση νόμου. Υποβλήθηκαν 23 σχόλια, τα οποία αφορούσαν είτε προσθήκη νέων ορισμών είτε αναδιατύπωση μερικών από τους αναφερόμενους.

Μια από τις παρατηρήσεις προτείνει «οπωσδήποτε αναφορά στις υπηρεσίες οικοσυστημάτων (ecosystem services)» (Georgios Kontothanasis), ενώ άλλη ζητά «ποιο συγκεκριμένη περιγραφή του όρου "αλλαγή χρήσεων γης" ...για να μην υπάρχουν "παραθυράκια"» (ΑΡΓΥΡΩ ΚΟΣΜΙΔΟΥ).

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 4

Το άρθρο 4 ορίζει το πεδίο εφαρμογής του προτεινόμενου νόμου. Υποβλήθηκαν 12 σχόλια, μέσω των οποίων ζητούνται διευκρινίσεις για συγκεκριμένα σημεία, όπως η αναφορά σε «εξαιρετικά μικρή» συμβολή στις εθνικές εκπομπές (Greenpeace, Stelios Dritsas, κ.α.). Ζητείται επίσης διευκρίνιση εάν ο ορισμός του πεδίου εφαρμογής καλύπτει και συγκεκριμένους τομείς, όπως η κτηνοτροφία και τα απόβλητα (Στάθης Σολδάτος).

ΜΕΡΟΣ Β'

ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 5

Το άρθρο 5 εξειδικεύει το πεδίο εφαρμογής της αρχής της προφύλαξης. Με σχόλιό του, ο Στάθης Σολδάτος επισημαίνει πως «αν δεν κάνω λάθος δεν αναφέρετε τα απόβλητα και την κτηνοτροφία». Το σχόλιο έγινε δεκτό – το θέμα των αποβλήτων από την κτηνοτροφία καλύπτεται στο νέο σχετικό άρθρο.

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 6

Το άρθρο εστιάζει στη βέλτιστη διαθέσιμη επιστήμη και επισημαίνει τη σημασία της έγκυρης επιστημονικής γνώσης ως βάσης για τη διαμόρφωση κλιματικών πολιτικών. Η πρόταση νόμου θεσπίζει ως δικαίωμα την προαγωγή των περιβαλλοντικών επιστημών και την ευρεία δημοσιοποίηση των βέλτιστων διαθέσιμων πρακτικών και δεδομένων.

Υποβλήθηκε ένα σχόλιο το οποίο επισημαίνει ότι «κάπου πρέπει να μπει ως υποχρεωτική η αξιοποίηση των βέλτιστων επιστημονικών δεδομένων, για να εκλείψουν τα φαινόμενα λ.χ. ανεμογεννητριών με τρουρμπίνες όταν υπάρχουν ήδη και χρησιμοποιούνται από άλλες ευρωπαϊκές χώρες (δες πχ Ισπανία) άλλες φιλικές προς τα πτηνά τεχνολογίες ανεμογεννητριών.» (Constantina Tsiki).

Στη συζήτηση κάτω από το σχόλιο αυτό τίθεται ερώτημα εάν «[η] παράγραφος 4, για την συμβατότητα της εφαρμογής του παρόντος άρθρου με την αρχή της προφύλαξης, ίσως καλύπτει την σημαντική αυτή νύξη για τις αντικρουόμενες επιπτώσεις ορισμένων τεχνολογικών/επιστημονικών εφαρμογών;» (fani tsaroucha).

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 7

Το άρθρο 7 προνοεί για τη διασφάλιση του επιπέδου περιβαλλοντικής προστασίας, ιδίως στο πλαίσιο εφαρμογής της συγκεκριμένης πρότασης νόμου, και κάθε νόμου που θέτει πλαίσιο για την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης.

Στο άρθρο υποβλήθηκαν 23 σχόλια και προτάσεις για εκφραστικές βελτιώσεις. Αρκετά σχόλια αφορούσαν τον περιορισμό της διάταξης στο πλαίσιο εφαρμογής αποκλειστικά της αυτής πρότασης νόμου, και όχι ευρύτερα της νομοθεσίας (eleni_a). Αν και το σκεπτικό της πρόνοιας αυτής ήταν η διασφάλιση ότι κανένας κλιματικός νόμος δεν μπορεί να αποτελέσει δικαιολογία για περιβαλλοντική υποβάθμιση (όπως συχνά βλέπουμε με τη μορφή μεγάλων και περιβαλλοντικά επιζήμιων τεχνικών έργων), εντούτοις το σχόλιο γίνεται δεκτό και διευρύνεται το πεδίο εφαρμογής.

Επίσης, προτάθηκε η σύνδεση του νόμου με το άρθρο 24 του Συντάγματος (Vasiliki Mitropoulou), όμως σε κάθε περίπτωση το Σύνταγμα αποτελεί θεμελιώδη νόμο του Κράτους, τον οποίο όλες οι άλλες γραπτές πηγές δικαίου τηρούν, συνεπώς ενδέχεται να αποτελεί πλεονασμό η συγκεκριμένη αναφορά.

Η Greenpeace σημείωσε πως είναι «εξαιρετικά σημαντικό το παρόν άρθρο στο οποίο θα πρέπει να γίνεται σαφές ότι η αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης είναι συμβατή με την προστασία της χερσαίας και θαλάσσιας βιοποικιλότητας και όχι σε αντιδιαστολή. Ειδικότερα δε σε σχέση με την παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου εξυπακούεται ότι θα πρέπει να προχωρήσουν και ολοκληρωθούν το δυνατόν συντομότερα το ειδικό χωροταξικό για τις ΑΠΕ, ο θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός, οι ΕΠΜ και τα προεδρικά διατάγματα για τις ΠΠ εντός και εκτός δικτύου Natura που είτε εκκρεμούν είτε βρίσκονται σε διαδικασία εκπόνησης. Με αυτόν τον τρόπο θα θεσπιστούν ειδικότερα κριτήρια και μέτρα προκειμένου να είναι σαφές που η κατ'εφαρμογή του παρόντος νόμου λήψη μέτρων οδηγεί σε πραγματική μείωση (είτε

μεμονωμένα είτε σωρευτικά) του επιπέδου προστασίας στοιχείων του περιβάλλοντος όπως αυτά συμπεριλαμβάνονται στην παράγραφο 1.»

Μια ακόμα πρόταση που έγινε δεκτή είναι η προσθήκη μνείας στην «ιγ. την ποιότητα της γης» (ani tsaroucha).

Σημαντικό σημείο το οποίο τέθηκε, όμως δεν ήταν εύκολο να γίνει δεκτό καθώς αποτελεί αντικείμενο υποκείμενης νομοθεσίας, είναι η πρόταση ότι «[η] συγκεκριμενοποίηση των περιβαλλοντικών δεικτών εδώ θα βοηθούσε στο να αποφευχθούν ασάφειες που θα οδηγήσουν σε μη συμμόρφωση στο μέλλον.» (Maria Ferentinou)

Τέλος, από την LF Collaborative Greece διατυπώθηκε η πρόταση να δοθεί «[ε]δική μέριμνα θα πρέπει να δοθεί στο κατασκευαστικό τομέα ώστε να δημιουργούνται έργα τα οποία είναι οικολογικά αποκαταστατικά, κοινωνικά δίκαια και πολιτιστικά πλούσια. Δηλαδή αυτό να απεικονίζεται σε όλα τα στάδια ενός έργου στο σχεδιασμό, την κατασκευή, την λειτουργία αλλά και την κατεδάφιση του. Όλα τα έργα πρέπει να αποδείξουν ότι συμβάλλουν θετικά στην οικολογία του τόπου τους και να αποκαταστήσουν ή να ενισχύσουν την οικολογική απόδοση του τόπου προς μια υγιή οικολογική βάση. Το τοπικό τοπίο πρέπει να είναι σχεδιασμένο ώστε να ωριμάζει και να εξελίσσεται και να μιμείται τη λειτουργικότητα του βιότοπου που το έργο πραγματοποιείτε, να προστατεύει τη χλωρίδα και την πανίδα καθώς όλο και περισσότερες εκτάσεις προορίζονται για ανθρώπινη χρήση. Να συμβουλευούνται τοπικές περιβαλλοντολογικές ομάδες ή οργανισμούς (όπως WWF, Greenpeace, Living Future Institute, ΑΡΚΤΟΥΡΟ κλπ). Πηγή: <https://living-future.org/lbc/>».

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 8

Το άρθρο 8 θεσπίζει την κλιματική σταθερότητα ως κοινό για όλους αγαθό. Στο άρθρο 8 κατατέθηκαν έξι σχόλια.

Σύμφωνα με σωστή παρατήρηση από τον Chris Vrettos, «[α]ποτελεί επίσης αγαθό για τις μελλοντικές γενιές, καθώς και για τις χώρες του Παγκόσμιου Νότου, πολλές από τις οποίες δεν έχουν συμβάλει ιστορικά στην κλιματική κρίση αλλά τώρα αντιμετωπίζουν ήδη τις χειρότερες συνέπειές της». Επίσης, ο Παναγιώτης Παπάζογλου προτείνει να περιληφθεί η έκφραση «[η] σταθερότητα και η βελτίωση του κλίματος αναπόσπαστο συστατικό του ζωτικού χώρου και κοινό αγαθό σε όλους τους ζωντανούς οργανισμούς».

Σχολιάστηκε επίσης ως χρησιμοθηρική η χρήση της έννοιας «αγαθό» (Στυλιανή Κρυστάλλη). Εδώ παρατηρούμε ότι ο ορισμός της έννοιας “κοινό αγαθό” έχει ευρεία και όχι αποκλειστικά χρησιμοθηρική εφαρμογή. Όπως πολύ εύστοχα επισημαίνεται και από τον Τομάζο Φατόρι (Tommaso Fattori), στο έργο του «Ρευστή δημοκρατία: Η Ιταλική επανάσταση του νερού», «το πλεονέκτημα της έννοιας του κοινού αγαθού είναι ότι χρησιμοποιείται ήδη παγκοσμίως. Δεν είναι ούτε μια δυτική, ούτε μια ανατολική έννοια. Η βασική ιδέα είναι ότι η πρόσβαση είναι δικαίωμα για όλους. Αυτά τα αγαθά είναι βασικά ένα δώρο της φύσης και πρέπει να τα αντιμετωπίσουμε ως δώρα για τις επόμενες γενιές. Αυτά τα κοινά αγαθά είναι απαραίτητα για τη ζωή. Τα κοινά αγαθά είναι πολύ ευρύτερης εφαρμογής από την πρόσβαση σε κάποια υλικά ή άυλα αγαθά όπως η γνώση. Αυτό που τα κάνει τόσο μοναδικά είναι το γεγονός ότι η έννοια των κοινών αγαθών περιλαμβάνει μια ειδική κουλτούρα: την κουλτούρα του διαμοιρασμού. Από αυτόν τον πολιτισμό προκύπτει μια συγκεκριμένη κοινωνική πρακτική, η κοινή». Συνεπώς δεν θεωρούμε ότι ο όρος «κοινό αγαθό» αποτελεί χρησιμοθηρική έννοια.»

Συνεπώς καμία απολύτως χρησιμοθηρία δεν παρατηρούμε στην έννοια και χρήση της λέξης αγαθό, όταν αναφερόμαστε στη σταθερότητα του κλίματος, ένα αγαθό το οποίο, όπως και η υγεία (βλ. άρθρο 7 & 21 του Συντάγματος), πρέπει να τύχει συνταγματικής προστασίας.

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 9

Το άρθρο 9 αφορά το δικαίωμα στην κλιματική σταθερότητα. Υποβλήθηκαν έξι σχόλια, κατά κύριο λόγο ως συζήτηση για το εύρος εφαρμογής του δικαιώματος αυτού.

Από τη ΔΩΡΟΘΕΑ ΤΟΜΕΛΗ σημειώθηκε ότι «Δικαίωμα κι ευθύνη του καθενός να διασφαλίσουμε ένα υγιές περιβάλλον για τις επόμενες γενιές. Πρέπει να αλλάξουμε τις άσχημες συνθήκες μας κι οι κυβερνήσεις πρέπει να υποστηρίξουν και να χρηματοδοτήσουν ενέργειες φιλικές προς το περιβάλλον. Οι ήδη υπάρχουσες συνέπειες της κλιματικής αλλαγής μας περιορίζουν χρονικά και πρέπει όλοι μαζί να προσπαθήσουμε, με γνώμονα το οικολογικό μας αποτύπωμα.». Το σχόλιο απαντήθηκε με πρόσκληση για υποβολή συγκεκριμένης πρότασης για τροποποίηση του άρθρου 9 προς την κατεύθυνση αυτήν.»

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 10

Το άρθρο 10 αφορά τη ρυθμιστική υποχρέωση του κράτους για την επίτευξη της κλιματικής σταθερότητας, την η αύξηση της ικανότητας προσαρμογής στις δυσμενείς επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και η ενίσχυση της ανθεκτικότητας. Στο άρθρο αυτό υποβλήθηκαν επτά σχόλια.

Εκτός από συγκεκριμένες επισημάνσεις για συμπλήρωση με πρόνοιες για την προστασία των ειδών πανίδας και τη διαρκή επικαιροποίηση των μέτρων (Aimilia Drougas), επισημάνθηκε από Greenpeace και Georgios Kontothanasis η ανάγκη για ειδικότερη αναφορά και σε φορολογικά κίνητρα, μαζί με τα οικονομικά.

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 11

Το άρθρο 11 αναφέρεται στη διασφάλιση της κλιματικής δικαιοσύνης (climate equity).

Κατατέθηκε επίσης ένα πολύ ενδιαφέρον σχόλιο από Maria Ferentinou: “Θα μπορούσε να μπει και η διασφάλιση για inter- και intra-generational justice.”. Σημειώνουμε ότι το δόγμα της inter & intra generational justice, εναρμονισμένο με τις αρχές του δικαίου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αναφέρεται στην προάσπιση των περιβαλλοντικών δικαιωμάτων (μεταξύ των οποίων και η κλιματική δικαιοσύνη) για τις μελλοντικές γενεές (βλ. ανάλυση άρθρου 8 για το κοινό αγαθό). Αποτελεί δε μία αξιολογη, σύγχρονη θεωρία περιβαλλοντικής πολιτικής, που σαφώς χρήζει προσοχής και περαιτέρω μελέτης και σίγουρα θα τύχει μνείας στη συζήτηση που αναμένεται να ξεκινήσει όταν κατατεθεί από την κυβέρνηση σχέδιο κλιματικού νόμου σε δημόσια διαβούλευση.

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 12

Το άρθρο 12 αφορά τη διασφάλιση του επιπέδου κοινωνικής προστασίας και τη δίκαιη εργασιακή μετάβαση των απασχολούμενων σε τομείς που θα επηρεαστούν από τις πολιτικές και τα μέτρα μετάβασης στην κλιματική ουδετερότητα. Υποβλήθηκαν 4 σχόλια, τα οποία αφορούσαν διευκρινιστικές ερωτήσεις.

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 13

Το άρθρο 13 περιγράφει σειρά από μέτρα εφαρμογής της κλιματικής δικαιοσύνης. Υποβλήθηκαν έξι σχόλια γενικών επισημάνσεων και υπεράσπισης των προνοιών του άρθρου.

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 14

Το άρθρο 14 αφορά την ενίσχυση της διαφάνειας μέσω της ενεργητικής δημοσιότητας εγγράφων και πληροφοριών σχετικών με το περιβάλλον και την κλιματική αλλαγή. Υποβλήθηκαν δυο σχόλια (Vasiliki Mitropoulou) το οποίο έγινε αποδεκτό.

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 15

Το άρθρο 15 αφορά την «παθητική δημοσιότητα», δηλαδή το δικαίωμα πρόσβασης του κοινού, κατόπιν αιτήσεως, σε έγγραφα και πληροφορίες για το περιβάλλον και την κλιματική αλλαγή. Υποβλήθηκε ένα σχόλιο, με επισήμανση τυπογραφικού λάθους (Vasiliki Mitropoulou), το οποίο διορθώνεται.

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 16

Το άρθρο 16 εστιάζει στην ενεργό συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για το περιβάλλον και την κλιματική αλλαγή, το οποίο άλλωστε αποτελεί πυλώνα εφαρμογής της Συνθήκης του Άαρχους «για την πρόσβαση σε πληροφορίες, δημόσια συμμετοχή και πρόσβαση στη δικαιοσύνη για το περιβάλλον».

Υποβλήθηκε ένα σχόλιο από Greenpeace Greece: «Εδώ όπως και στο εδάφιο 10 του παρόντος άρθρου, η αρχή διαβούλευσης θα πρέπει να διασφαλίζει ότι οι άμεσα ενδιαφερόμενοι είναι ενήμεροι για τη διενέργεια διαβούλευσης. Η αρχή διαβούλευσης όχι μόνο "μπορεί να συμπληρώνει" αλλά οφείλει να προσκαλεί ενεργητικά στη διαβούλευση.»

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 17

Το άρθρο 17 ενισχύει το δικαίωμα πρόσβασης στη δικαιοσύνη για θέματα περιβάλλοντος, αλλά ιδίως για τα ζητήματα αντιμετώπισης της κλιματικής κρίσης. Υποβλήθηκαν τρία σχόλια και παρατηρήσεις προς συζήτηση.

Σε σχόλιό της, η Greenpeace Greece επισημαίνει: «εξαιρετικό και καινοτόμο άρθρο που δίνει τη δυνατότητα στους πολίτες να προσφύγουν στη δικαιοσύνη κατά παράβαση των δικαιωμάτων που θεσπίζονται με αυτόν το νόμο. Το ζήτημα πρόσβασης στη δικαιοσύνη παρόλα αυτά αρκετές φορές σημαίνει αρκετά χρήματα και χρόνο για ευάλωτες ομάδες ή συμπολίτες μας που ενώ μπορεί να βιώσουν πρώτ@ τις συνέπειες της κλιματικής κρίσης ή της βιαίας μετάβασης δεν μπορούν ωστόσο να υποστηρίξουν με οικονομικά μέσα την προστασία των δικαιωμάτων τους που επικαλούνται ότι θίγονται. Θα μπορούσε άραγε να προταθεί ένα ειδικό ταμείο που θα υποστηρίξει τέτοιου είδους προσφυγές και ειδικότερα κοινωνικές ομάδες ή συμπολίτες μας που είναι πιο ευάλωτες στην κλιματική κρίση?»

Επίσης, από Bettina Kourou επισημάνθηκε το εξής: «πρέπει να γίνει αναφορά στο υπερεθνικό Συμβόλαιο "Χάρτη Ενέργειας" και τη δόμηση ενός παράλληλου διεθνικού θεσμικού πλαισίου για μεγάλες επιχειρήσεις που απαιτούν αποζημίωση με διαιτητικά δικαστήρια, ένας εθνικός νόμος δεν μπορεί να προφυλάξει από αυτό - Στρατηγικές μηνύσεις κατά της συμμετοχής του κοινού ή Strategic lawsuits against public participation (SLAPP)».

Ειδικότερα στο σημείο αυτό επισημαίνουμε ότι η συνθήκη για τη Χάρτα Ενέργειας (Energy Charter Treaty, ECT) είναι διεθνής συμφωνία που θεσπίζει ένα πολυμερές πλαίσιο για τη διασυννοριακή συνεργασία στον ενεργειακό κλάδο. Η Ελλάδα έχει προσχωρήσει στη συνθήκη και αποτελεί μέλος της συνεπώς δεσμεύεται αυτομάτως από τις διατάξεις της. Όσον αφορά τα διαιτητικά δικαστήρια και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, τα άρθρα 26 και 27 (Κεφάλαιο για την επίλυση των διαφορών) ορίζουν το πλαίσιο για την επίλυση διαφορών που

προκύπτουν από τη συνθήκη μεταξύ επενδυτών από συμβαλλόμενα κράτη και τις διατάξεις για την επίλυση διαφορών μεταξύ δύο συμβαλλομένων κρατών. Οι αρχές του Ενεργειακού Χάρτη βασίζονται στην ιδέα ότι οι διεθνείς ροές επενδύσεων και τεχνολογιών στον ενεργειακό τομέα είναι αμοιβαία επωφελείς. Ωστόσο, ταυτόχρονα, η εθνική κυριαρχία επί των ενεργειακών πόρων αποτελεί βασική αρχή της συνθήκης (άρθρο 18). Τέλος, για το θέμα των SLAPP, γίνεται αναφορά στο άρθρο 18.

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 18

Το άρθρο 18 ενισχύει τις ισχνές διατάξεις για την κορυφαίας σημασίας προστασία των προσώπων που αναφέρουν στις αρχές παραβιάσεις του περιβαλλοντικού και κλιματικού δικαίου (whistleblower protection). Υποβλήθηκαν τέσσερα σχόλια.

Κατόπιν έρευνας παρατηρούμε ότι στην Ευρώπη έως και σήμερα δεν υπάρχει ανάλογο νομικό πλαίσιο, που να προστατεύει τα δικαιώματα των πολιτών έναντι μαζικών μηνύσεων μεγάλων (πολυεθνικών και μη) εταιρειών του ενεργειακού τομέα. Μάλιστα η Ελλάδα είναι μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών όπου παρατηρείται έντονα το φαινόμενο της ποινικοποίησης της δυσφήμισης ακόμη και εναντίον των ΜΜΕ. Ο ΟΗΕ σε σχετική έκθεση που έχει δημοσιεύσει αναδεικνύει το ζήτημα των SLAPP και προτείνει στα κράτη μέλη να λάβουν άμεσα μέτρα (“anti-SLAPP” νομοθεσία) για την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών.

Προσφάτως, η ΕΕ ανακοίνωσε την πρόθεσή της να αναλάβει δράση για την προστασία δημοσιογράφων και της κοινωνίας πολιτών έναντι στρατηγικών μηνύσεων κατά της συμμετοχής του κοινού: [“Action to protect journalists and civil society against strategic lawsuits against public participation”](#). Συγκεκριμένα το πρόγραμμα στοχεύει στον σχεδιασμό μίας ομάδας εμπειρογνομόνων που αποστολή της θα είναι να συμβουλευεί την Επιτροπή για οποιοδήποτε θέμα σχετίζεται με την καταπολέμηση του SLAPP ή την υποστήριξη στα θύματά του.

Προτάθηκε επίσης η πρόνοια για βράβευση των καταγγελλόντων (ηθική και οικονομική) από το πρόστιμο που θα επιβάλλεται στις εταιρείες. Η πρόταση απορρίπτεται, καθώς προκύπτει σοβαρός κίνδυνος κατάχρησης και ενθάρρυνσης ιδιοτελών και χρησιμοθηρικών συμπεριφορών. Η καταγγελία και αναφορά περιβαλλοντικών παραβάσεων και εγκλημάτων θα έπρεπε να είναι αποτέλεσμα ηθικής κρίσης και ανιδιοτελούς συμπεριφοράς.

ΜΕΡΟΣ Ε΄

ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 19

Το άρθρο 19 αφορά τη σχέση των προτεινόμενων διατάξεων με το Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών. Κατατέθηκαν τρία σχόλια.

Μια πρόταση που κατατέθηκε είναι “[ν]α προστεθεί εδώ κάπως ότι ο νόμος αυτός αυτόματα θα περικλείει και τις αλλαγές στις διατάξεις του Ερωρωπαϊκού νόμου για το ets σε περίπτωση που θα περιλαμβάνει κτίρια και μεταφορές» (Vlasios Oikonomou). Το σχόλιο απαντήθηκε και ζητήθηκε από τον σχολιαστή εξειδίκευση προτεινόμενης διάταξης.

Ένα σχόλιο προβάλλει το ερώτημα «μήπως πρέπει να δρομολογηθεί η κατάργησή του αφού αποτελεί άλλοθι ρύπανσης;» (Bettina Kourou). Αν και σίγουρα χαρακτηρίζεται από σημεία αργής αποθάρρυνσης των δραστηριοτήτων με βαρύ κλιματικό αποτύπωμα, εντούτοις ο μηχανισμός ETS είναι ένα μεταβατικό και ελεγχόμενο στάδιο προς την απανθρακοποίηση και δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως άλλοθι ρύπανσης.

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 20

Το άρθρο 20 αφορά την ελάχιστης συνεισφοράς της Ελλάδας στην επίτευξη του ευρωπαϊκού κλιματικού στόχου 2030.

Υποβλήθηκε μόνο ένα σχόλιο, από την LF Collaborative Greece: “Στόχων όπως: 1. Το εκατό τοις εκατό της επιχειρησιακής χρήσης ενέργειας που σχετίζεται με ένα έργο πρέπει να αντισταθμίζεται από νέες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας εντός ή εκτός του χώρου. 2. Εκατό τοις εκατό των επιπτώσεων των ενσωματωμένων εκπομπών άνθρακα που σχετίζονται με την κατασκευή και υλικά του έργου πρέπει να συμπεριληφθούν και να αντισταθμιστούν. Προγράμματα όπως το ZERO CARBON του ILFI είναι καλοί οδηγοί και πηγή γνώσεων για την επίτευξη αυτών των στόχων. Πηγή: <https://living-future.org/lbc/>”

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 21

Το άρθρο 21, στο οποίο δεν υποβλήθηκε κανένα σχόλιο, αφορά τις εκπομπές και απορροφήσεις αερίων θερμοκηπίου από δραστηριότητες χρήσης γης, αλλαγής χρήσης γης και δασοπονίας (LULUCF).

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 22

Το άρθρο 22 αφορά τη σχέση των μέτρων που λαμβάνονται στο πλαίσιο του προτεινόμενου νόμου με το ΕΣΕΚ. Υποβλήθηκαν δυο σχόλια.

Το ένα σχόλιο επισημαίνει ότι «[σ]υσχετισμός θα πρέπει να υπάρξει και με τον επικείμενο Ευρωπαϊκό Κλιματικό Κανονισμό» (Χάρης Δούκας). Επισημαίνεται εδώ ότι η παρούσα πρόταση κλιματικού νόμου σχετίζεται με το ΕΣΕΚ του 2019 και το σχέδιο δράσης που προτείνει, ενώ τα μέτρα που λαμβάνονται με βάση τον παρόντα νόμο “ενσωματώνονται αμελλητί” στο ΕΣΕΚ.

ΜΕΡΟΣ Δ΄

ΚΛΙΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 23

Το άρθρο 23, στο οποίο δεν υποβλήθηκε κανένα σχόλιο, θεσπίζει τον κλιματικό προϋπολογισμό που θα οδηγήσει τη χώρα προς την κλιματική ουδετερότητα μέχρι το 2045.

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 24

Το άρθρο 24, στο οποίο υποβλήθηκε ένα σχόλιο, εντάσσει το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ) στο σύστημα του Κλιματικού Προϋπολογισμού, ως πλαίσιο εξειδίκευση των πολιτικών και μέτρων που θα καθοδηγήσουν την επίτευξή του.

Στο μοναδικό σχόλιο που κατατέθηκε, ο Chris Vrettos προτείνει την προσθήκη στην περίπτωση β. της παρ. 4 την εξής πρόταση: «με έμφαση στις αρχές της προφύλαξης (precautionary principle) και της μη-πρόκλησης ζημίας (do no harm) ώστε να δίνεται έμφαση στο precaution και να αποφεύγονται ενδιάμεσες ψευδο-λύσεις όπως το ορυκτό αέριο, τα βιοδιασπώμενα πλαστικά κλπ κλπ». Η πρόταση απαντήθηκε στην πλατφόρμα με την επισήμανση ότι «ολόκληρη η πρόταση διέπεται από την αρχή της πρόληψης (ή προφύλαξης κατά άλλους) και υπάρχει ειδική αναφορά στο άρθρο 5.»

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 25

Το άρθρο 25, στο οποίο δεν υποβλήθηκε κανένα σχόλιο, περιγράφει τη διαδικασία εκπόνησης και έγκρισης του ΕΣΕΚ.

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 26

Το άρθρο 26, στο οποίο κατατέθηκαν δυο σχόλια, περιγράφει τη διαδικασία σχεδιασμού και έγκρισης του κλιματικού προϋπολογισμού, ο οποίος αποτελεί τον ετήσιο κύκλο σχεδιασμού πολιτικών εκτέλεσης του κλιματικού προϋπολογισμού μέχρι το 2045.

Σε σχόλιό της, η Greenpeace επισημαίνει την ανάγκη συμφωνίας με τον έβδομο των παγκόσμιων Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης. Επίσης, η Σοφία Σόρογκα προτείνει τη χρηματοδότηση στοχευμένης επιστημονικής έρευνας, με πρόβλεψη χρηματοδότησης από τον Κρατικό Προϋπολογισμό.

ΜΕΡΟΣ Ε΄

ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 27

Το άρθρο 27 αφορά την ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και την ενεργειακή εξοικονόμηση. Υποβλήθηκαν 11 σχόλια.

Δυο σχόλια προτείνουν την προσθήκη προνοιών για τη διαχείριση αποβλήτων (Οικολογική Εταιρεία Ανακύκλωσης και InCommOn MAKE). Ρυθμίσεις για τα απόβλητα προστέθηκαν μέσα από επιπλέον άρθρο για την κυκλική οικονομία.

Προτάθηκε επίσης η κατά προτεραιότητα εφαρμογή της αρχής της ενεργειακής απόδοσης πριν από τη λήψη κάθε επενδυτικής απόφασης στον ενεργειακό τομέα (Vlasios Oikonomou). Η πρόταση έγινε αποδεκτή.

Άλλη πρόταση αφορά την απαγόρευση έργων ΑΠΕ σε καμένες εκτάσεις, μέχρι την πλήρη ανάκτηση του δασικού τους χαρακτήρα.

Δεκτή επίσης, και βρίσκεται σε επεξεργασία, έγινε η πρόταση από Constantina Tsiki για εποπτεία της εφαρμογής των υποχρεώσεων της παρ. 3 από την αρμόδια εποπτική αρχή η οποία θα εκπονεί ανά διετία σχετική έκθεση. Το στάδιο του ελέγχου που θα διεξάγει μία ανεξάρτητη εποπτική ή γνωμοδοτική αρχή κρίνεται καίριας σημασίας, ειδικά όταν ο νόμος καλείται να ρυθμίσει εξειδικευμένα ζητήματα (βλ. άρθρο 10, 17, 18, 26, 41), που απαιτούν η συνδρομή-εμπλοκή πολλών αρμόδιων φορέων και/ή αρχών.

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 28

Το άρθρο 28 επιδιώκει την ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών στην ενεργειακή μετάβαση. Κατατέθηκαν οκτώ σχόλια.

Η Greenpeace προτείνει «να συμπεριληφθεί στο παρόν άρθρο το δικαίωμα στην ενεργειακή αυτοπαραγωγή και κατανάλωση. Ο παρών νόμος (και πιο συγκεκριμένα το ΕΣΕΚ) θα πρέπει να λάβει υπόψη και να συμπεριλάβει το ρόλο των πολιτών στην επίτευξη στόχων για το κλίμα και την ενέργεια, όχι μόνο με όρους κοινωνικής δικαιοσύνης, αλλά επίσης λαμβάνοντας υπόψη τους πολίτες ως ενεργούς παραγωγούς/καταναλωτές. Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ο απαραίτητος ρόλος των πολιτών στον μετασχηματισμό και τον εκδημοκρατισμό του ενεργειακού συστήματος μέσω της συμμετοχής τους και της υποστήριξης των ενεργειακών κοινοτήτων ως όχημα για τη διασφάλιση του δικαιώματος των πολιτών να έχουν πρόσβαση στην παραγωγή/κατανάλωση καθαρής ενέργειας σύμφωνα με τις διατάξεις της Κοινοτικής Οδηγίας για τις ΑΠΕ (REDII)».

Άλλο σχόλιο επισημαίνει την ανάγκη ενίσχυσης των νοικοκυριών χαμηλών εισοδημάτων ώστε να έχουν ευχερέστερη πρόσβαση στην καθαρή ενέργεια (Periklis Maniatoroulou). Το εξαιρετικά σημαντικό αυτό σχόλιο γίνεται δεκτό, χρήζει όμως περισσότερης μελέτης καθώς υπάρχει σχετική πρόνοια για την οικονομική ενίσχυση νοικοκυριών χαμηλών εισοδημάτων στο ήδη ισχύον θεσμικό πλαίσιο.

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 29

Το άρθρο 29 εξειδικεύει μέτρα για την απανθρακοποίηση του ενεργειακού συστήματος, μεταξύ των οποίων και την απαγόρευση νέων παραχωρήσεων δικαιωμάτων έρευνας και εξόρυξης υδρογονανθράκων.

Από τη Greenpeace προτείνονται (και γίνονται αποδεκτές) οι εξής προσθήκες:

- παρ. 5: Ως καταληκτική ημερομηνία για την απαγόρευση σύνδεσης νέων κτιρίων με ορυκτό αέριο, ορίζεται το αργότερο η 31η Δεκεμβρίου 2024.
- παρ. 6: Θεσπίζεται καταληκτική ημερομηνία τερματισμού πώλησης νέων οχημάτων με μηχανή εσωτερικής καύσης η 31η Δεκεμβρίου 2030
- προσθήκη ρύθμισης για την απαγόρευση σχετικού advertising και χορηγιών από/προς εταιρίες ορυκτών καυσίμων.

Ένας σχολιαστής (Στάθης Σολδάτος) επισημαίνει ότι η 31^η Δεκεμβρίου 2028 είναι πολύ νωρίς για την τροποποίηση κατ' επίκληση της κλιματικής κρίσης, όλων των συμβάσεων παραχώρησης για εξορύξεις υδρογονανθράκων (παρ. 3). Έτερος σχολιαστής του απαντάει ότι τα ορυκτά καύσιμα μένουν πίσω σε όλη την ΕΕ και πως πρέπει να αυξηθεί η διείσδυση των ΑΠΕ και να μειωθεί η τελική κατανάλωση ενέργειας γενικά. Το σχόλιο απαντήθηκε ως εξής: «*Η ανάπτυξη νέων κοιτασμάτων υδρογονανθράκων είναι τελείως ασύμβατη με τον στόχο του 1.5 βαθμού. Πράγματι, εκτιμάται ότι απαιτείται ετήσια μείωση της παραγωγής άνθρακα, πετρελαίου και αερίου κατά 11%, 4% και 3% αντίστοιχα έως το 2030 για να πετύχουμε τον στόχο αυτό. Με δεδομένο επίσης ότι η ανάπτυξη κοιτασμάτων απαιτεί χρόνο, είναι και τελείως ασύμβατη με τον στόχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για αποανθρακοποίηση έως το 2050. Η ασυμβατότητα αυτή έχει και οικονομικές επιπτώσεις για τη χώρα πέρα από τις προφανείς περιβαλλοντικές.*»

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 30

Το άρθρο 30 αφορά τις μεταφορές και ήδη συμπληρώνεται με νέες διατάξεις. Υποβλήθηκαν τέσσερα σχόλια.

Από τη Greenpeace επισημάνθηκε ότι «*Ο εξηλεκτρισμός των μεταφορών θα πρέπει να καθορίζει σαφείς στόχους σχετικά με τον τρόπο ενσωμάτωσης των μεταφορών στο σύστημα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και τι είδους υποδομές και υπηρεσίες θα παρέχονται για την επίτευξη ενός τομέα μεταφορών μηδενικών εκπομπών που τροφοδοτείται από καθαρή ενέργεια*».

Έτερος σχολιαστής (Georgios Kontothanasis) προτείνει τη συμπερίληψη στην παρ. 2 της εξής πρόνοιας: «*Την ανάπτυξη της τοπικής αγρο-διατροφικής οικονομίας και παραγωγής καθώς και των μεθόδων αγροδασοπονίας για την ελαχιστοποίηση των χιλιομέτρων φαγητού. Μείωση των εισαγωγών από το εξωτερικό και εισαγωγή χιλιομετρικού φόρου για προϊόντα που έρχονται από μακριά και ανταγωνίζονται τοπικά προϊόντα. Υπάρχει μεγάλο κομμάτι επιστημονικής βιβλιογραφίας πάνω στο Food miles και το αποτύπωμα άνθρακα*». Η πρόταση κρίνεται ως σωστή και απαντήθηκε ότι θα υπάρξει σχετική πρόνοια σε νέο άρθρο που θα προστεθεί στην πρόταση νόμου και θα αφορά τη διατροφή.

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 31

Το άρθρο 31 εστιάζει στην Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή. Έχουν υποβληθεί δυο σχόλια, ενώ το άρθρο υπόκειται σε νέα επεξεργασία και συμπλήρωση με διατάξεις για την εκπόνηση και εφαρμογή σχεδίου δράσης και περιφερειακών σχεδίων για την προσαρμογή. Στις υπό επεξεργασία προσθήκες στα άρθρα για την προσαρμογή θα περιληφθεί η προσθήκη άρθρου για την αντιμετώπιση των φυσικών κινδύνων που προκαλούνται από την κλιματική αλλαγή μέσα από

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 32

Το άρθρο 32 ρυθμίζει τα σχετικά με το σχέδιο δράσης για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Στην πλατφόρμα υποβλήθηκαν δυο διευκρινιστικού χαρακτήρα σχόλια.

Το άρθρο βρίσκεται σε διαδικασία νέας επεξεργασίας και εμπλουτισμού με νέες διατάξεις που, μεταξύ άλλων, προκρίνουν ως βέλτιστη διαθέσιμη μέθοδο αντιμετώπισης των κινδύνων από την κλιματική αλλαγή με παρεμβάσεις που βασίζονται στην αποκατάσταση των φυσικών διεργασιών, συμπεριλαμβανομένων των πράσινων και μπλε υποδομών ανά κατηγορία φυσικού κινδύνου.

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 33

Το άρθρο αφορά την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας για την αντιμετώπιση και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Υποβλήθηκαν τέσσερα σχόλια. Το άρθρο βρίσκεται σε αναθεώρηση και εμπλουτισμό με διατάξεις για ενίσχυση του εθνικού συστήματος προστατευόμενων περιοχών, την αποκατάσταση των φυσικών οικοσυστημάτων που συμβάλλουν στη βελτίωση της απορρόφησης διοξειδίου του άνθρακα και την ενίσχυση της κλιματικής ανθεκτικότητας.

Με σχόλιό της, η Greenpeace ορθά επισημαίνει την απουσία ρυθμίσεων για τη σύνδεση του αγροδιατροφικού τομέα με την προστασία κλίματος και βιοποικιλότητας.

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 34

Το άρθρο αφορά την προστασία των φυσικών οικοσυστημάτων. Υποβλήθηκαν πέντε σχόλια, τα οποία κατά κύριο λόγο εξαιρούν τη σημασία των προτεινόμενων διατάξεων. Ένα σχόλιο (Georgios Kontothanasis) προτείνει την προσθήκη αναφοράς στη συνεισφορά των υγιών οικοσυστημάτων στην αντιπυρική προστασία. Άλλο σχόλιο (από Fotini Boulmanou) προτείνει αυστηροποίηση των ποινών για περιβαλλοντικές παραβάσεις.

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 35

Το άρθρο εισάγει πρόνοιες για την αποκατάσταση των φυσικών οικοσυστημάτων. Υποβλήθηκαν τέσσερα σχόλια.

Η Greenpeace επισημαίνει πως *«θα πρέπει να υπάρχει αναφορά σε σαφή στόχο για την απορρόφηση CO₂ από τις φυσικές καταβόθρες. Πρόταση για θέσπιση στόχου για διπλασιασμό απομάκρυνσης διοξειδίου του άνθρακα από τις φυσικές καταβόθρες της χώρας έως το 2030, μέσω νομοθεσίας και χρηματοδότησης για λύσεις που βασίζονται στη φύση και υποστηρίζουν στόχους για την προστασία της βιοποικιλότητας.»*

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 36

Το άρθρο εισάγει πρόνοιες για τον Καθορισμό οικολογικών διαδρόμων για την προσαρμογή οικοτόπων και ειδών στην κλιματική αλλαγή. Υποβλήθηκε ένα σχόλιο γενικού προβληματισμού.

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 37

Το άρθρο 37 ενισχύει το ισχύον πλαίσιο για δημοσιοποίηση των κλιματικών κινδύνων από οντότητες του χρηματοπιστωτικού τομέα. Υποβλήθηκαν τέσσερα σχόλια.

Ένα σχόλιο (Periklis Maniopoulos) επισημαίνει πως η μη χρηματοοικονομική κατάσταση (παρ. 1) θα πρέπει να ελέγχεται και να εγκρίνεται από ορκωτούς ελεγκτές ή από άλλο αρμόδιο εποπτικό όργανο.

Απάντηση στα παραπάνω σχόλια στην παρ. 4: η Τράπεζα της Ελλάδος ή η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς έχουν μέσω εξουσιοδότησης εποπτική αρμοδιότητα επί των κατατεθειμένων ετήσιων εκθέσεων. Σε κάθε περίπτωση λαμβάνονται υπόψη οι συστάσεις της ειδικής ομάδας Task Force for Climate Related Financial Disclosures.

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 38

Το άρθρο 38 προβλέπει την ενσωμάτωση στην εποπτική πολιτική των κινδύνων που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή. Δεν υποβλήθηκε κανένα σχόλιο.

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 39

Το άρθρο 39 εισάγει ρυθμίσεις που εναρμονίζουν τη διαδικασία σύνταξης και έγκρισης του Κρατικού Προϋπολογισμού, ώστε να περιλαμβάνει υποχρεωτικά, εκτός από τα στοιχεία που προβλέπονται στο άρθρο 53 του ν. 4270/2014, όπως εκάστοτε ισχύει, και έκθεση για τη χρηματοδότηση της μετάβασης σε μια οικονομία μηδενικών εκπομπών. Δεν υποβλήθηκε κανένα σχόλιο.

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 40

Το άρθρο 40 προνοεί για την ενσωμάτωση της ανάλυσης κλιματικών επιπτώσεων από το νομοθετικό έργο, με ειδική προσθήκη στην έκθεση γενικών συνεπειών που συνοδεύει κάθε σχέδιο νόμου. Κατατέθηκε ένα σχόλιο (Maria Ferentinou) επαινετικό για το περιεχόμενο της προτεινόμενης διάταξης.

ΜΕΡΟΣ ΣΤ΄

ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 41

Με το άρθρο 41 συστήνεται η Κλιματική Αρχή, ως ανεξάρτητη επιστημονική αρχή που διαμορφώνει και εισηγείται τους ετήσιους κλιματικούς ισολογισμούς και εποπτεύει την εκτέλεση του εθνικού κλιματικού προϋπολογισμού. Στο άρθρο αυτό υποβλήθηκαν οκτώ σχόλια και παρατηρήσεις που εστιάζουν κατά κύριο στην ανάγκη ενίσχυσης και διασφάλισης της διαφάνειας και της ανεξαρτησίας από υπουργικές αποφάσεις και άλλες πολιτικές παρεμβάσεις.

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 42

Το άρθρο 42 προβλέπει τη σύσταση κυβερνητικού συμβουλίου για την κλιματική αλλαγή, το οποίο θα αναλαμβάνει την εκτέλεση του ετήσιου κλιματικού ισολογισμού (του οποίου η σύνταξη και εποπτεία αποτελεί ευθύνη της ανεξάρτητης Κλιματικής Αρχής). Υποβλήθηκαν έξι σχόλια.

Ένας σχολιαστής (Χάρης Δούκας) προτείνει «να υπάρξει ιδιαίτερη αναφορά στην παρακολούθηση της εφαρμογής των ρυθμίσεων Εθνικού Κλιματικού Νόμου από την Επιτροπή Περιβάλλοντος και την Επιτροπή Οικονομικών της Βουλής καθώς και στην υποχρέωση κατάθεσης συγκεκριμένου σχεδίου μείωσης των εκπομπών αερίων του Θερμοκηπίου για το Δημόσιο από κάθε Υπουργείο, μαζί με τον υποστηρικτικό προϋπολογισμό για αυτή την προσπάθεια που θα επιβεβαιώνεται ή όχι η επίτευξη των στόχων του από την Ανεξάρτητη Κλιματική Αρχή.»

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 43

Το άρθρο 43 προβλέπει την ίδρυση ενός φόρουμ διαρκούς κοινωνικής διαβούλευσης. Το άρθρο αυτό βρίσκεται σε περαιτέρω επεξεργασία. Υποβλήθηκαν εννέα σχόλια. Τα περισσότερα συντείνουν στην ανάγκη το φόρουμ να μην είναι μόνο διαδικτυακό, αλλά να συγκροτηθεί «κλιματική συνέλευση» (σχόλιο από Χάρη Δούκα) και να ενθαρρύνονται οι συχνότερες συζητήσεις με ευρεία συμμετοχή, ώστε να ενθαρρύνεται ο κόσμος να μιλήσει (σχόλιο από Fotini Boulmanou).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'

ΣΥΜΒΟΛΕΣ ΜΕΣΩ ΠΛΑΤΦΟΡΜΑΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ

Όνομα / Φορέας	Άρθρο	Τροποποίηση	Απάντηση
Penelope Ioannidou	αρ. 4	Όσων αφορά τα πεδία εφαρμογής, είναι θεμιτό να απαιτείται η παρουσία ειδικών περιβαλλοντολόγων καθόλη τη διάρκεια τους, όπως σε όλες τις χώρες παγκοσμίως και όχι άσχετων "μηχανικών" που δεν έχουν καμία εξειδίκευση ή έχουν κάποιες "πιστοποιήσεις".	Σε ευχαριστούμε πολύ για τη συμβολή! Το εν λόγω άρθρο αναφέρεται στην έκταση του ρυθμιστικού πλαισίου της χώρας που καλύπτει η συγκεκριμένη πρόταση νόμου.
ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΣ	αρ. 4	Αναφορικά το πεδίο εφαρμογής απαιτείται να υπάρχει διεπιστημονική ομάδα, η οποία θα πρέπει να περιλαμβάνει επιστήμονες από όλους τους χώρους (π.χ. Οικονομολόγους, Μηχανικούς, Ψυχολόγους, Νομικούς κ.λπ.). Με αυτό τον τρόπο θα ενισχυθεί και θα καθιερωθεί η περιβαλλοντική συνείδηση στο ευρύ κοινό.	
Μαίρη Βιδάλη	αρ. 4	<i>Αποδεδειγμένα η βιομηχανία του κρέατος αποτελεί μεγάλη απειλή για το περιβάλλον. Οι αγελάδες παραγουν κατά την διαδικασία της πέψης μεθάνιο το οποίο είναι αέριο του θερμοκηπίου. Για να αντιμετωπιστεί η κλιματική κρίση πρέπει να παρουμε δραστικά μέτρα και να κάνουμε ριζοσπαστικές αλλαγές. Μερικές φορές χρειάζονται θυσιές όπως στην προκειμενη περιπτωση όπου αν οι γευστικοι μας κάλπικες δεν λαμβάνουν συχνά κρέας τότε ο πλανητης μας θα οφελιθει απίστευτα. Η γη είναι το σπίτι μας και για να τον σώσουμε χρειάζονται ριζοσπαστικές αλλαγες όσο δύσκολες κι αν είναι. Προτείνω να αφήσουμε στην άκρη τον ανθρωποκεντριαμο και τον ειδισμό για χάρη του πλανητη μας. Αν βγει ένας νόμος βουλευτές οποιος να δημιουργει ένα πλεσιο για σινιδιτη και περιορισμενη κατανάλωση κρέατος τότε οι εκπομπες αερίων του θερμοκηπίου θα αμβλιθουν εσιπα. (Μαίρη Βιδάλη, 16 χρονών)</i>	Σε ευχαριστούμε πολύ για το σχόλιο! Θα προχωρήσουμε στην προσθήκη άρθρων για γεωργία / κτηνοτροφία και κυκλική οικονομία
Penelope Ioannidou	αρ. 7	Είναι επίσης θεμιτό να διασφαλίζεται μία ευρεία γκάμα επιστημονικών πεδίων για τη διασφάλιση της περιβαλλοντικής προστασίας: βιολόγων, χημικών, περιβαλλοντόγων, γεωπόνων, κτηνίατρων κτλ, η οποία να ορίζεται σαφώς. Σε περίπτωση που κάτι τέτοιο δεν ορίζεται και πάλι οι "άσχετοι" μηχανικοί, θα καλύψουν αυτά τα κενά. Η δημιουργία μίας αξιοκρατικής επιστροφής είναι απαραίτητη.	
Ελισάβετ Σχολειάδη Κυριαζάνου	αρ. 7	Να συμπεριληφθούν και οι μελισσοκόμοι	
Petros Kokkalis	αρ. 1 παρ. 1	διαγράφεται	
Michail Lombardeas	αρ. 1 παρ. 1	Πλεονασμός είναι αλλά αυτό μας πείραξε?	
Petros Kokkalis	αρ. 1 παρ. 1	διαγράφεται	
Petros Kokkalis	αρ. 1 παρ. 1	οικοδόμηση	
Petros Kokkalis	αρ. 1 παρ. 2	αποτελούν μέρος	
Petros Kokkalis	αρ. 1	του μέσου όρου	
Γιώτα Κουτσούρη	αρ. 1	Η κλιματική κρίση χρειάζεται γενναία και φιλόδοξα μέτρα για την αντιμετώπισή .	
Γιάννης Παπαδόπουλος	αρ. 1	<i>Συμφωνώ</i>	
Petros Kokkalis	αρ.1 παρ. 2	της Γης	

Petros Kokkalis	αρ.1 παρ. 4	αποσκοπούν	
Γιώτα Κουτσούρη	αρ.1 παρ. 4	<i>Στόχοι: Η συντριπτική πλειονότητα θεσπίζει απευθείας στους νόμους σαφείς ποσοτικούς μακροπρόθεσμους στόχους. Οι περισσότερες χώρες περιλαμβάνουν στόχους μηδενικών εκπομπών σε κάποια μορφή ή στόχων μείωσης εκπομπών που τις πλησιάζουν. Οι περισσότεροι νόμοι ορίζουν ενδιάμεσους στόχους και ορισμένοι θέτουν ακόμη και διαδοχικούς προϋπολογισμούς άνθρακα ώστε να χαράξουν μια σαφή πορεία προς τον μακροπρόθεσμο στόχο.</i>	
NM	αρ.1 παρ. 4	<i>Και ύπαρξη ελέγχου για την εφαρμογή τους ή όχι</i>	
Maria Ferentinou	B. ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	Εφόσον η 'αρχή της πρόληψης' και η 'βέλτιστη διαθέσιμη επιστήμη' καλύπτονται στο Treaty of the Functioning of the EU' δεν θα έπρεπε να καλύπτονται αυτόματα και στο εθνικό επίπεδο όταν ψηφιστεί ένας περιβαλλοντικός νόμος;	
Vasiliki Mitropoulou	B. ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	Εννοείς δηλαδή ότι δεν χρειάζεται να αναφερθούν εδώ;	
Maria Ferentinou	B. ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	Δεν είμαι σίγουρη ακριβώς για αυτό, αλλά εφόσον αναφέρονται, υπάρχουν και άλλες Αρχές Περιβαλλοντικού Νόμου, όπως η αρχή του 'Μη βλάπτειν'. Οπότε γιατί αυτές και ναι, ίσως η αναφορά τους να είναι περιττή εφόσον πρέπει η Ελλάδα να τις εφαρμόζει και μπορεί ήδη να δικαστεί για την μη εφαρμογή τους.	
Nikolas Stavropoulos	αρ. 3 παρ. 1	η βιομηχανική κτηνοτροφία γιατί δεν θεωρείται ανθρωπογενής εκπομπή αερίων θερμοκηπίου?	Σε ευχαριστούμε πολύ για το σχόλιο. Η σημαντικότερη πηγή εκπομπών που συνδέεται με τη γεωργία / κτηνοτροφία αφορά τις αλλαγές χρήσης γης για την καλλιέργεια τροφής και ζωοτροφής. Επειδή ωστόσο υπάρχουν και οι εκπομπές από εντερικές ζυμώσεις θα προχωρήσουμε σε σχετική τροποποίηση, ενώ θα προσθέσουμε και σχετικά άρθρα για κυκλική οικονομία και γεωργία / κτηνοτροφία.
Nikolas Stavropoulos	αρ. 3 παρ. 1	η κτηνοτροφία δεν αποτελεί μέγιστο παραγοντα παραγωγής αερίων θερμοκηπίου και γενικότερα μόλυνσης του περιβαλλοντος?	(ΑΝΕΒΗΚΕ) Σε ευχαριστούμε πολύ για τη συμβολή σου. Σε αυτό το επίπεδο εξετάζονται οι ευρείες κατηγορίες εκπομπών, η κτηνοτροφία αφορά ένα ειδικότερο επίπεδο, όπως για παράδειγμα η ηλεκτροπαραγωγή. Θα προσθέσουμε νέες διατάξεις για κτηνοτροφία και γεωργία στην πρότασή μας, όπως έχουν αναδείξει και άλλοι-ες συμπολίτες, θα χαρούμε αν θες να συμβάλεις με κάποια συγκεκριμένη διατύπωση.

Nikolas Stavropoulos	αρ. 3 παρ. 11	η λέξη κτηνοτροφία και πάλι απουσιάζει σε σχέση με τη μεταβολή χρήσης γης, αλοποίηση χρήση υδατινων πορων, καταστροφή οικοτοπων, βιοποικιλότητα κτλ	(ΑΝΕΒΗΚΕ) Σε ευχαριστούμε πολύ για τη συμβολή σου. Θα προσθέσουμε νέες διατάξεις για κτηνοτροφία και γεωργία στην πρότασή μας, όπως έχουν αναδείξει και άλλοι-ες συμπολίτες, θα χαρούμε αν θες να συμβάλεις με κάποια συγκεκριμένη διατύπωση.
Michail Lombardeas	αρ. 7 παρ. 3 υποπ. α	Οι όροι και οι περιορισμοί δόμησης όπως ισχύουν σήμερα βρίσκονται στην πηγή του προβλήματος της κλιματικής αλλαγής. Η φιλοσοφία που διέπει το σύνολο της πολεοδομικής και χωροταξικής νομοθεσίας είναι να επιβάλλεται ο διαχωρισμός των περιοχών κατοικίας με αυτές της εργασίας. Βλέπε δηλαδή περιοχές αμιγούς ή γενικής κατοικίας με ελάχιστες επιτρεπόμενες για χώρους απασχόλησης - εργασίας. Αυτό αναπόφευκτα οδηγεί σε μεγάλο αριθμό μετακινήσεων κυρίως εντός των μεγάλων πόλεων πολλές εκ των οποίων με ιδιωτικό αυτοκίνητο - πρόβλημα που δεν θα το λύσουν τα ηλεκτρικά αυτοκίνητα που απλά μεταφέρουν τη μόλυνση αλλού και που το οικολογικό τους αποτύπωμα είναι περίπου το ίδιο με τα συμβατικά. Πιστεύω ότι πρέπει να αποδεχτούμε μία μικρή υποβάθμιση το περιοχών κατοικίας προκειμένου για την αντιμετώπιση του καταστροφικού φαινομένου της κλιματικής αλλαγής	
Dimitrios Raptis	αρ. 7 παρ. 3 υποπ. α	<i>Στη Σαγκάη τα κτίρια είναι 50-100 ορόφων, με μεγάλο κήπο με δένδρα, πιθανόν φρουτοπαραγωγικά, όχι γκαζόν, η σταθμευση κάτω από τον κήπο, τα καταστήματα, βρεφονηπιακοί σταθμοί, δημοτικό στο κτίριο και το μετρό στο υπόγειο. Πρόσβαση στη δουλειά σε 30 λεπτά σε πόλη 25 εκατ χωρίς μπουτλιαρίσματα. Η θέρμανση και ο κλιματισμός κοστίζει το 1/6 στο διαμέρισμα σε σύγκριση με τη μονοκατοικία, που έχει 6 πλευρές εκτεθειμένες. Η αποχέτευση, τα πεζοδρόμια, οι δρόμοι κ λ π κοστίζουν πολύ λιγότερο..Οι εταιρείες εγκαθίστανται εκεί που υπάρχει πλήθος ειδικών. Σήμερα η τεχνολογία αλλάζει καθώς και οι ανάγκες. Η κινητικότητα σε μία οικογένεια που και οι γονείς και τα παιδιά αλλάζουν τόπο εργασίας ή σπουδής, είναι σημαντική. Στη Ζυρίχη οι νέες μονοκατοικίες απαγορεύονται εδώ και 10 χρόνια. Οι σημερινές δόμηση και χωροταξικές διατάξεις πρέπει λοιπόν να προσαρμοστούν προς όφελος όλων. ΠΡΟΤΑΣΗ: Να διαγραφεί η παράγραφος α.</i>	

Michail Lombardeas	αρ. 7 παρ. 3 υποπ. α	<p>Αγαπητέ κύριε Ράππη το πρότυπο που προτείνετε έχει πολλαπλάσιο αποτύπωμα διοξειδίου του άνθρακος σε σχέση με αυτό που προτείνω εγώ και είναι ακριβώς αυτό που πρέπει να αποφύγουμε.</p> <p>Μία σοβαρή μελέτη θα το αποδείκνυε.</p> <p>Στο συνεχές σύστημα δόμησης π.χ., εάν το έχετε υπόψη σας, δεν έχουμε παρά δυόμιση, ας πούμε, πλευρές εκτεθειμένες και αυτό από μόνο του αντισταθμίζεται από τις εξαιρετικά αντίξοες κλιματικές συνθήκες που επικρατούν σε μεγαλύτερα υψόμετρα όπως ταχύτητα ανέμου και τα λοιπά. Όλα τα άλλα είναι εναντίον και επιπλέον η ποιότητα ζωής σε τόσο πολυώροφα κτίρια είναι σαφέστατα υποβαθμισμένη.</p> <p>Ελπίζω και εύχομαι να μην γίνει αποδεκτή η πρότασή σας.</p>	
Vasiliki Mitropoulou	αρ. 4 παρ. 4	..δραστηριότητες, των οποίων η συμβολή...	υρvote (ΑΝΕΒΗΚΕ)
Vasiliki Mitropoulou	αρ. 11 παρ. 2 υποπ. γ. περίπτωση ν.	έχει γίνει τυπογραφικό λάθος. Αυτή η φράση ανήκει στην αμέσως παραπάνω περίπτωση ιν	(ΑΝΕΒΗΚΕ) Σε ευχαριστούμε πολύ για τη συμβολή σου. Θα το διορθώσουμε στην τελική πρόταση νόμου!
Vasiliki Mitropoulou	αρ. 13 παρ. 2	..επιπτώσεων, που περιέχει..	(ΑΝΕΒΗΚΕ) υρvote
Vasiliki Mitropoulou	αρ. 13 παρ. 2	..πολιτικής" συμμορφώνεται..	(ΑΝΕΒΗΚΕ) υρvote
Vasiliki Mitropoulou	αρ. 13 παρ. 3 υποπ. β	..πολιτικής" του παρόντος...	(ΑΝΕΒΗΚΕ) υρvote
Vasiliki Mitropoulou	αρ. 13 παρ. 3	Πιστεύω ότι γενικά αυτή η παράγραφος έχει τυπογραφικά λάθη και χρειάζεται διόρθωση. Οι προτάσεις στις περιπτώσεις α-η δεν βγάζουν νόημα	Σε ευχαριστούμε πολύ για το σχόλιο! Θα προχωρήσουμε σε σχετικές βελτιώσεις στην τελική πρόταση νόμου
Vasiliki Mitropoulou	αρ. 14 παρ. 2	Μήπως καλύτερα: "στον αντίστοιχο διαδικτυακό τόπο της [της δημόσιας αρχής]..."	Σε ευχαριστούμε πολύ για το σχόλιο! Θα προχωρήσουμε σε σχετική προσθήκη στην τελική πρόταση νόμου
Vasiliki Mitropoulou	παράρτημα αρ. 14	τυπογραφικό λάθος: "σύμφωνα με ΤΙΣ τρεις πρώτες ..."	(ΑΝΕΒΗΚΕ) υρvote
Vasiliki Mitropoulou	αρ. 15 παρ. 4	τυπογραφικό λάθος: "έγγραφα ΠΟΥ υπάγονται"	(ΑΝΕΒΗΚΕ) υρvote
Vasiliki Mitropoulou	αρ. 18 παρ. 9	νόμου	(ΑΝΕΒΗΚΕ) υρvote
Vasiliki Mitropoulou	αρ. 42 παρ. 2	Μήπως αντί για τον Υπ. Παιδείας να συμμετέχει ο Υπ. Μεταφορών, όπως ανέφερε κι ένας άλλος χρήστης;	(ΑΝΕΒΗΚΕ) Σε ευχαριστούμε πολύ για τη συμβολή σου. Θα το συμπληρώσουμε στην τελική πρόταση νόμου!
v.roumeliotou@spp.gr	αρ. 3 παρ. 4	τα χερσαία, υγροτοπικά, παράκτια και θαλάσσια	(ΑΝΕΒΗΚΕ) Σε ευχαριστούμε πολύ για τη συμβολή σου. Θα την ενσωματώσουμε στην τελική πρόταση νόμου!
Fivos-Georgios Polenakis-Kotsis	αρ. 3 παρ. 4	Φωτιά και τσεκούρι σε αυτούς που όταν αναβαθμίζεται ενεργειακά η πολυκατοικία τους αντί να χαρούν διαλύουν το διαμέρισμά τους και μετακομίζουν σε άλλη πολυκατοικία που να 'ναι μία απ' τα ίδια, ίσα να συνεχίσουν να επιβαρύνουν την κλιματική αλλαγή...	

Georgios Kontothanasis	αρ. 3 παρ. 11	εισαγωγή ξενικών ειδών "allien species"	(ΑΝΕΒΗΚΕ) Σε ευχαριστούμε πολύ για τη συμβολή σου. Θα την ενσωματώσουμε στην τελική πρόταση νόμου!
eleni_a	αρ. 1 παρ. 1	Είναι αυτό κάτι τόσο γενικό ώστε να τεθεί ως σκοπός του νόμου; Ακόμα και η "μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου είναι μάλλον στόχος παρά σκοπός.	(ΑΝΕΒΗΚΕ) Σε ευχαριστούμε πολύ για τη συμβολή σου. Θα έβλεπες κάποια διαφορετική διατύπωση ως προς τον σκοπό;
eleni_a	αρ. 3 παρ. 1	οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου που οφείλονται σε ανθρώπινη δραστηριότητα	
ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΤΣΙΠΗΣ	αρ. 10 παρ. 3 υποπ. ιδ	<i>Μετα τη παρ.ιδ προτεινω να προστεθει μια νεα παραγραφος : Αποτελεσματικοτητα της δημοσιας διοικησης. Γιατι μπορει υπαρχουν μηχανισμοι (Δ/ση Περιβαλλοντος Περιφερειας, Δ/νη Περιβαλλοντος Αποκετρ. Δοικησης,Δασαρχεια, ΥΠΕΝ) σε διαφορετικους φορεις,σε διαφορετικες υπηρεσιες με αποτελεσμα η εποπτεια και ο ελεγχος να χανεται μεσα στη πολυδιασπαση. Ο ελεγχος εξαρταται απο το αν οι υπηρεσιες μπορουν να διαθετουν αναγκαιο εξοπλισμο να μπορουν ναπαρουν μια πρωτη μετρηση ποιτητας αερα, νερου και εδαφους, καθως και αντιστοιχες ειδηκοτητες που να μπορουν να κανουν τη δειγματοληψια.</i>	
ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΤΣΙΠΗΣ	αρ. 11 παρ. 2 υποπ. β περίπτωση ν	<i>Μετα τη ν. προτεινω μια νεα παραγραφο: Υγιης ανταγωνισμος και εκρηη ρυττων. Η κατανομη των βαρων θα πρεπει να ειναι μεγαλυτερη σε επιχειρησεις με περιβαλλοντικες παραβασεις και η κατανομη των ωφεληματων να ειναι μεγαλυτερη σε επιχειρησεις χωρις περιβαλλοντικες παραβασεις.</i>	
ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΤΣΙΠΗΣ	αρ. 18 παρ. 11 υποπ. β	<i>Προτεινω να προστεθουν οι Περιφερειες και Αποκεντρωμενες Διοικησεις που κανουν και ελεγχους.</i>	
ΝΙΚΟΛΑΣ ΚΟΥΒΑΚΑΣ	αρ. 18 παρ. 11 υποπ. β	<i>Προτεινω το κράτος να βραβέψει τον καταγγέλλοντα και ηθικά και οικονομικά απο το πρόστιμο που θα επιβάλει στην εταιρία. Ριζοσπαστική ιδέα αποτροπής παραβάσεων.</i>	
ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΤΣΙΠΗΣ	αρ. 18 παρ. 11 υποπ. ζ	<i>Προτεινω να προστεθει και μια νεα παραγραφος που να λειι οτι οι ελεγκτικες υπηρεσιες των Περιφερειων, και των Αποκεντρωμενων Διοικησεων (Δασαρχειο και Δνηση Περιβαλλοντος) οταν λαμβανουν το ιδιο συστημα διαχειρισημια αναφορα να ακολουθουν τον ιδιο τροπο διαχειρισης των αναφορων οπως και ο εξωτερικος διαυλος αναφορας, χρησιμοποιοντας</i>	(ΑΝΕΒΗΚΕ) Σε ευχαριστούμε πολύ για τη συμβολή σου. Δεν είναι ακριβώς σαφές τι προτείνεις μάλλον κόβεται το κείμενο. Θα μπορούσες να αναλύσεις το σχόλιό σου;
ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΤΣΙΠΗΣ	αρ. 18 παρ. 11 υποπ. ζ	<i>... οταν λαμβανουν μια αναφορα να εφεροζουν το ιδιο συστημα διαχειρισης ...</i>	
ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΤΣΙΠΗΣ	αρ. 27 παρ. 3	<i>Προτεινω μετα το τοπιο να προστεθει η Γεωργικη Γη Υψηλης Πραγωγικοτητας και οι Βοσκοτοπιο.</i>	

Fotini Boulmanou	αρ. 42 παρ. 3	<i>και την πρόοδο των μέτρων που έχουν ήδη παρθεί αλλά και για την παρούσα κατάσταση κάθε φορά</i>	Σε ευχαριστούμε πολύ για τη συμβολή! Θα προχωρήσουμε σε σχετική τροποποίηση συνδέοντάς το με το άρθρο για τον κλιματικό ισολογισμό (26), πιο συγκεκριμένα τις παρ. 3 (δ) και 5.
Fotini Boulmanou	αρ. 41 παρ. 3	<i>είναι σημαντικό να γίνεται έλεγχος έστω από κάποια αρχή για τα μέτρα που λαμβάνονται</i>	
Fotini Boulmanou	αρ. 41 παρ. 7	<i>η οποία θα πρέπει να είναι λεπτομερής και επίσης να συγκρίνει τα δεδομένα της προηγούμενης χρονιάς με την νέα χρονιά και άρα η εξέλιξη είναι πιο εμφανής και κατανοητή</i>	(ΑΝΕΒΗΚΕ) Σε ευχαριστούμε πολύ για τη συμβολή σου. Θα ήθελες να προτείνεις κάποια αλλαγή στη διατύπωση;
Fotini Boulmanou	αρ. 29 παρ. 3	<i>ναι όμως δεν αναστέλλεται οριστικά η δυνατότητα παράτασης με τη δημοσίευση του νόμου?</i>	Σε ευχαριστούμε πολύ για την παρατήρηση! Λειτουργεί ενισχυτικά η τρίτη παράγραφος προς τη δεύτερη
Γιάννης Παπαδόπουλος	αρ. 4 παρ. 4	<i>Παράδειγμα</i>	
Costa Terzo	αρ. 3 παρ. 1	από τη χρήση ορυκτών καυσίμων, την κτηνοτροφία, την αλλαγή χρήσεων γης και άλλες δραστηριότητες.	(ΑΝΕΒΗΚΕ) Σε ευχαριστούμε πολύ για τη συμβολή σου. Σε αυτό το επίπεδο εξετάζονται οι ευρείες κατηγορίες εκπομπών, η κτηνοτροφία αφορά ένα ειδικότερο επίπεδο, όπως για παράδειγμα η ηλεκτροπαραγωγή. Θα προσθέσουμε νέες διατάξεις για κτηνοτροφία και γεωργία στην πρότασή μας, όπως έχουν αναδείξει και άλλοι-ες συμπολίτες, θα χαρούμε αν θες να συμβάλεις με κάποια συγκεκριμένη διατύπωση.
Aimilia Drougas	αρ. 2 παρ. 1	<i>μέχρι τα μέσα του 21ου αιώνα (2050).</i>	(ΑΝΕΒΗΚΕ) Σε ευχαριστούμε πολύ για τη συμβολή σου. Θα την ενσωματώσουμε στην τελική πρόταση νόμου!
Aimilia Drougas	αρ. 3 παρ. 11	οι σεισμοί, οι καθιζήσεις εδαφών, οι ηφαιστειακές εκπομπές, τα βιομηχανικά ατυχήματα σε ξηρά και θάλασσα,	
Lado Konstans	αρ. 3 παρ. 11	<i>Ας προσπαθήσουμε να παράγουμε ενέργεια φυσικά από τον ήλιο κ τον αέρα ώστε να χαμηλώσουμε την ρύπανση του πλανήτη μας!</i>	upvote

Aimilia Drougas	αρ. 5 παρ. 1	στην αρχή της προφύλαξης στον τομέα της πολιτικής για τους καταναλωτές, στη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) για τα είδη διατροφής, και στην υγεία των ανθρώπων, των ζώων και των φυτών. Η αρχή της προφύλαξης αναφέρεται στο άρθρο 191 της συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στόχος της είναι να διασφαλίσει υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος μέσω προληπτικής λήψης αποφάσεων σε περιπτώσεις κινδύνου. Ο ορισμός της αρχής της προφύλαξης πρέπει επίσης να έχει θετικό αντίκτυπο σε διεθνές επίπεδο, ώστε να εξασφαλίζεται ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος και της υγείας στις διεθνείς διαπραγματεύσεις. (Η αρχή έχει αναγνωριστεί από διάφορες διεθνείς συμβάσεις, όπως για παράδειγμα στη συμφωνία για την εφαρμογή μέτρων υγειονομικής και φυτοϋγειονομικής προστασίας (SPS) που έχει συναφθεί στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ)).	
Aimilia Drougas	αρ. 5	Αρχή της προφύλαξης	urnote
Aimilia Drougas	αρ. 6 παρ. 4	προφύλαξης	urnote
Aimilia Drougas	αρ. 7 παρ. 1 υποπ. ε	χλωρίδας και πανίδας	
Aimilia Drougas	αρ. 7 παρ. 1 υποπ. ιστ	αρχαιολογικούς και ιστορικούς τόπους	(ΑΝΕΒΗΚΕ) Σε ευχαριστούμε πολύ για τη συμβολή σου. Θα την ενσωματώσουμε στην τελική πρόταση νόμου!
Aimilia Drougas	αρ. 7 παρ. 5	και στα σχέδια διαχείρισης ειδών και οικοτόπων	Σε ευχαριστούμε πολύ για τη συμβολή σου! Θα την ενσωματώσουμε στην τελική πρόταση νόμου.
Aimilia Drougas	αρ. 9 παρ. 1	ατομικό και της δημόσιας υγείας.	
Aimilia Drougas	αρ. 10 παρ. 1	και η προφύλαξη της υγείας όλων των ειδών	Σε ευχαριστούμε πολύ για τη συμβολή σου! Θα προχωρήσουμε σε σχετική τροποποίηση στην τελική πρόταση νόμου.
Aimilia Drougas	αρ. 10 παρ. 3	και να επικαιροποιούνται	(ΑΝΕΒΗΚΕ) Σε ευχαριστούμε πολύ για τη συμβολή σου. Θα την ενσωματώσουμε στην τελική πρόταση νόμου!
Aimilia Drougas	αρ. 33 παρ. 2	αξιολογείται από την Επιτροπή Φύση 2000 και εγκρίνεται	
Vlasios Oikonomou	αρ. 4 παρ. 2	ή κινητές εγκαταστάσεις ή τεχνολογίες	Σε ευχαριστούμε πολύ για τη συμβολή σου! Θα προχωρήσουμε σε σχετική τροποποίηση στην τελική πρόταση νόμου.
Vlasios Oikonomou	αρ. 27 παρ.1 υποπ. στ	Η Εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Αρχής της Ενεργειακής Απόδοσης Πρώτα σε κάθε λήψη επενδυτικής απόφασης για επέκταση προσφοράς ενέργειας τόσο στον ιδιωτικό όσο και στο Δημόσιο Τομέα.	Σε ευχαριστούμε πολύ για τη συμβολή σου! Θα προχωρήσουμε σε σχετική τροποποίηση στην τελική πρόταση νόμου.
Vlasios Oikonomou	αρ. 29 παρ. 2	ή περαιτέρω επέκτασης νέων δικτύων ορυκτών καυσίμων	(ΑΝΕΒΗΚΕ) Πολύ χρήσιμη προσθήκη. Θα την ενσωματώσουμε στην παράγραφο 1.

ΣΤΥΛΙΑΝΗ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗ	αρ. 8	ο όρος του ζωτικού χώρου περιέχει μια πολιτική έκφραση επεκτατικής πολιτικής (ιδιαίτερα στον β π.π) . οι χώρες θα πρέπει να διασφαλίσουν βιώσιμες συνθήκες, ώστε να μην οδηγηθούμε σε μια μεταναστευτική κρίση υπό το πρίσμα της περιβαλλοντικής κρίσης(με μη φοβική χροιά ,ίσα ίσα με αίσθημα συνειδητοποίησης των προβλημάτων.) η σταθερότητα του κλίματος αποτελεί αναγκαιότητα για την συνέχιση της ισορροπημένης ανθρώπινης ζωής. επίσης κατά την γνώμη μου πρέπει να αποβάλλουμε την χρησιμοθηρική έννοια της λέξης αγαθό, διότι το ζήτημα για την σταθερότητα του κλίματος είναι κάτι παραπάνω από την συνέχιση της εκμετάλλευσης της γης . δεν ωφελούνται μόνο οι άνθρωποι αλλά και τα είδη χλωρίδας και πανίδας, που εξίσου έχουν δικαιώματα.	
Anastasios	αρ. 8	Και υποχρέωση	
ΣΤΥΛΙΑΝΗ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗ	αρ. 9 παρ. 1	είναι καθολικό δικαίωμα	
ΣΤΥΛΙΑΝΗ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗ	αρ. 43 παρ. 1	παράλληλα με αυτό θα μπορούσαμε να γίνονται δράσεις-συνελεύσεις συντονιστικού χαρακτήρα ανάμεσα σε οργανώσεις, Καθώς είναι αναγκαία η πίεση από τα κάτω προς τα πάνω- με κοινό σχεδιασμό και μαζικές διεκδικήσεις.	(ΑΝΕΒΗΚΕ) Αυτή είναι μία πολύ ενδιαφέρουσα ιδέα. Θα ήθελες να προτείνεις κάποια συγκεκριμένη διατύπωση;
ΣΤΥΛΙΑΝΗ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗ	αρ. 43 παρ. 1	Λοιπόν αυτό το ζήτημα μας αφορά όλα. Βάζοντας μπροστά τον καπιταλισμό ως κύριο αίτιο την περιβαλλοντικής κρίσης και της κλιματικής αλλαγής, γνωρίζουμε ήδη ότι το υπουργείο λειτουργεί με βάσει το κέρδος. Οπότε πρέπει να υπάρχει μια αντίσταση από εμάς. Πιστεύω ότι οι οργανώσεις πρέπει να αυξήσουν τέτοιου είδους ανοιχτές διαβουλεύσεις- συνελεύσεις και δράσεις και να έχουν ενεργό ρόλο μαζί με τα άλλα εξεργεσιακά υποκείμενα στις κινητοποιήσεις όπως τον τελευταίο καιρό . η συσπείρωση και η μαζικότητα είναι πολύ σημαντικές, για αυτό τον λόγο προτείνω ότι πρέπει να συνεργαστούν οι οργανώσεις ώστε να έχουν κοινό σχεδιασμό και αιτήματα προς την εκάστοτε εξουσία. Μην ξεχνάμε ότι η κυβέρνηση θέλει να τα κάνει ηλεκτρονικά όλα- τις εκλογές των φοιτητών, τις ψηφοφορίες των συνδικάτων. Δεν πρέπει να χαθεί η δια ζώσης επαφή.	
ΣΤΥΛΙΑΝΗ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗ	αρ. 3 παρ. 11	ο χαρακτηρισμός των φαινομένων ως ακραία αρχικά δείχνει την αποξένωση του ανθρώπου από την φύση καθώς δεν μπορεί να δεχτεί τις μεταβολές. Ακόμη, αυτός ο χαρακτηρισμός εντείνεται από την δική μας υπερ. χρήση και καταστροφική τάση. οπότε τα φαινόμενα όπως ξηρασία πλημμύρες, καταιγίδες, χαλάζι, η άνοδος της θερμοκρασίας, η άνοδος της στάθμης της θάλασσας, η λειψυδρία, η απώλεια της βιοποικιλότητας, η μεταβολή της χρήσης γης, η καταστροφή οικοτόπων είναι αποτελέσματα της ανθρώπινης παρέμβασης	(ΑΝΕΒΗΚΕ) Σε ευχαριστούμε πολύ για τη συμβολή σου. Θα ήθελες να προτείνεις κάποια αλλαγή στη διατύπωση;
ΣΤΥΛΙΑΝΗ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗ	αρ. 3 παρ. 11	αυξάνονται οι κίνδυνοι για την καταστροφή περιουσιών ακόμα και για την ανθρώπινη ζωή. ήδη έχουμε δει σπίτια ανθρώπους ζώα να καίγονται ή να πνίγονται. ψάρια να πεθαίνουν από ασφυξία ή από την ρύπανση.	(ΑΝΕΒΗΚΕ) Σε ευχαριστούμε πολύ για τη συμβολή σου. Θα ήθελες να προτείνεις κάποια αλλαγή στη διατύπωση;

Constantina Tsiki	αρ. 27 παρ. 3	προτείνω να προστεθεί τελευταίο εδάφιο ως εξής: Για τον έλεγχο της εφαρμογής των υποχρεώσεων της παραγράφου αυτής συντάσσεται έκθεση που εκπονείται ανά διετία από την αρμόδια εποπτική αρχή, η οποία συνεπάγεται την υποχρεωτική αναβάθμιση των υπαρχόντων εγκαταστάσεων για κάθε εν ενεργεία δραστηριότητα και μέχρι λήξεως του συμφωνημένου συμβατικού χρόνου, καθώς και για κάθε ανανέωση των υφιστάμενων συμβάσεων, με σκοπό να επιτυγχάνεται ο ελάχιστος κάθε φορά περιβαλλοντικός αντίκτυπος του έργου.	
Constantina Tsiki	αρ. 35 παρ. 1	για την αποκατάσταση ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ του 15 %	Σε ευχαριστούμε πολύ για τη συμβολή σου! Θα προχωρήσουμε στη σχετική προσθήκη.
Constantina Tsiki	αρ. 5 παρ. 1	καθώς και στην αρχή της προφύλαξης	
Constantina Tsiki	αρ. 27	Προσθήκη παραγράφου 4. ως εξής: Απαγορεύεται η εγκατάσταση έργου ΑΠΕ εντός καμένων πρώην δασικών περιοχών, μέχρι την πλήρη ανάκτηση του δασικού τους χαρακτήρα.	
Anastasios	αρ. 27	Να συμπεριληφθεί η Ωκεανία θερμική Ενέργεια, στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς υπάρχει σημείο στην Ελλάδα (Σίθωνία Χαλκιδικής) με σειρά κατάταξης 5-6 σε παγκόσμιο επίπεδο που μπορεί να στηρίξει την συγκεκριμένη τεχνολογία.	
Greenpeace Greece	αρ. 1 παρ. 2	της μέσης πλανητικής θερμοκρασίας	upvote
Greenpeace Greece	αρ. 3 παρ. 5	και οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν από μια βίαιη μετάβαση προς την κλιματική ουδετερότητα	upvote
Greenpeace Greece	αρ. 11 παρ. 1	"τη δίκαιη κατανομή"	upvote
Greenpeace Greece	αρ. 10 παρ. 3 υποπ. στ	"οικονομικά κίνητρα καθώς κίνητρα φοροαπαλλαγής ή ελάφρυνσης φόρων	upvote
Greenpeace Greece	αρ. 11 παρ. 1	"της ενεργειακής μετάβασης με βάση τις αρχές της ενδογενεακής και διαγενεακής δικαιοσύνης"	upvote
Greenpeace Greece	αρ. 28	Με κάποιο τρόπο (εισαγωγή) να συμπεριληφθεί στο παρόν άρθρο το δικαίωμα στην ενεργειακή αυτοπαραγωγή και κατανάλωση. Ο παρών νόμος (και πιο συγκεκριμένα το ΕΣΕΚ) θα πρέπει να λάβει υπόψη και να συμπεριλάβει το ρόλο των πολιτών στην επίτευξη στόχων για το κλίμα και την ενέργεια, όχι μόνο με όρους κοινωνικής δικαιοσύνης, αλλά επίσης λαμβάνοντας υπόψη τους πολίτες ως ενεργούς παραγωγούς/καταναλωτές. Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ο απαραίτητος ρόλος των πολιτών στον μετασχηματισμό και τον εκδημοκρατισμό του ενεργειακού συστήματος μέσω της συμμετοχής τους και της υποστήριξης των ενεργειακών κοινοτήτων ως όχημα για τη διασφάλιση του δικαιώματος των πολιτών να έχουν πρόσβαση στην παραγωγή/κατανάλωση καθαρής ενέργειας σύμφωνα με τις διατάξεις της Κοινοτικής Οδηγίας για τις ΑΠΕ (REDII)	
Greenpeace Greece	αρ. 28 παρ. 3	για την μετατροπή 1.000.000 κτιρίων σε κτίρια σχεδόν μηδενικής ενεργειακής κατανάλωσης (NZEB) ως το 2030	
Greenpeace Greece	αρ. 29 παρ. 1	Απο τη δημοσίευση του παρόντος νόμου δεν επιτρέπεται καμία νέα παραχώρηση δικαιωμάτων έρευνας και εξόρυξης ΥΑ σε όλη την ελληνική επικράτεια συμπεριλαμβανομένων των θαλάσσιων ζωνών οικονομικής εκμετάλλευσης. Ταυτόχρονα με τη δημοσίευση του παρόντος οποιοδήποτε έργο έρευνας & εξόρυξης ΥΑ (συμπεριλαμβανομένου του ορυκτού	

		αερίου) ή έργο η προθεσμία του οποίου έχει παρέλθει άπρακτη, παύει να θεωρείται έργο δημοσίου συμφέροντος ή κοινής ωφέλειας με βάση τη κείμενη νομοθεσία και παύει να λαμβάνει οποιαδήποτε δημόσια (εθνική ή/και κοινοτική) χρηματοδότησή, η οποία μπορεί να θεωρηθεί εν δυνάμει έκνομη.	
Greenpeace Greece	αρ. 29 παρ. 3	η 31η Δεκεμβρίου 2025.	
Greenpeace Greece	αρ. 29	Προσθήκη παρ.5: "Ως καταληκτική ημερομηνία για την απαγόρευση σύνδεσης νέων κτιρίων με ορυκτό αέριο, ορίζεται το αργότερο η 31η Δεκεμβρίου 2024." Προσθήκη παρ.6: Θεσπίζεται καταληκτική ημερομηνία τερματισμού πώλησης νέων οχημάτων με μηχανή εσωτερικής καύσης η 31η Δεκεμβρίου 2030	
Greenpeace Greece	αρ. 29	Επιπλέον θα πρέπει να προβλέπεται ρύθμιση για την απαγόρευση σχετικού advertising και χορηγιών από/προς εταιρίες ορυκτών καυσίμων	
ΣΤΥΛΙΑΝΗ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗ	αρ. 3 παρ. 11	Είναι οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Η συνεχής ρύπανση του νερού, του εδάφους και του αέρα, η μαζική κτηνοτροφία και η αποψίλωση έχουν προκαλέσει την υποβάθμιση της ανθρώπινης ζωής και της βιοποικιλότητας. Παρατηρούμε και βιώνουμε την αύξηση της θερμοκρασίας, το λιώσιμο των πάγων, θερμότεροι ωκεανοί σημαίνει μεγαλύτερη εκπομπή διοξειδίου του άνθρακα, οι πυρκαγιές συνδέονται με τις πλημμύρες. ο φυσικός κίνδυνος ταξινομείται ως «οξύς» όταν προέρχεται από ακραία φαινόμενα, όπως η ξηρασία, οι πλημμύρες και οι καταιγίδες, και ως «χρόνιος» όταν προέρχεται από προοδευτικές μεταβολές, όπως η άνοδος της θερμοκρασίας, η άνοδος της στάθμης της θάλασσας, η λειψυδρία, η απώλεια της βιοποικιλότητας, η μεταβολή της χρήσης γης, η καταστροφή οικοτόπων και η στενότητα των φυσικών πόρων. Επομένως κινδυνεύει άμεσα η ανθρώπινη ζωή και τα δημιουργήματα της (υλικά αγαθά και λοιπές δραστηριότητες), μαζί και τα είδη χλωρίδας και πανίδας-που ήδη μερικά είναι υπό εξαφάνιση.	

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄

ΠΡΟΤΑΣΗ ΟΜΑΔΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΩΝ ΓΙΑ ΠΡΑΣΙΝΕΣ ΠΟΛΕΙΣ

Συμβολή ομάδας πολεοδόμων στην πρόταση εθνικού κλιματικού νόμου που βρίσκεται σε διαβούλευση από το WWF Ελλάς

Προσθήκες στο άρθρο 3 (Ορισμοί)

3. Βιώσιμη χωρική ανάπτυξη: Διαφύλαξη του φυσικού /ακάλυπτου εδάφους ως πόρου πεπερασμένου και πολύτιμου, με καταπολέμηση της περαιτέρω κατάληψης / κάλυψης του. Διατήρηση/ υποστήριξη των φυσικών, δασικών και αγροτικών εκτάσεων.

4. Βιώσιμη κινητικότητα: Προώθηση εναλλακτικών προς τις μετακινήσεις με αυτοκίνητα ιδιωτικής χρήσης. Βελτιστοποίηση της όρων οδικής μεταφοράς εμπορευμάτων. Μείωση των αεροπορικών μεταφορών. Προώθηση των μεταφορών με μέσα σταθερής τροχιάς.

Προσθήκη στο άρθρο 7

Προτείνουμε να συμπληρωθεί το άρθρο 7 ως εξής:

Παράγραφος 1:

"ιζ) το φυσικό ακάλυπτο έδαφος και τις αγροτικές εκτάσεις " (θα μπορούσε να μπει στην αρίθμηση πιο πάνω)

"ιη) το αστικό και περιαστικό περιβάλλον "

Παράγραφος 3:

Εναλλακτικά θα μπορούσε να διατυπωθεί ως εξής: "Τα μέτρα που λαμβάνονται κατ' εφαρμογή του παρόντος νόμου για τον πολεοδομικό και χωρικό σχεδιασμό πρέπει να εξασφαλίζουν τους όρους της βιώσιμης χωρικής ανάπτυξης και την βιώσιμη κινητικότητα, όπως ορίζονται ανωτέρω."

Προσθήκη νέου άρθρου

Άρθρο 30 **Αστικός χώρος**

Για την επίτευξη των στόχων του παρόντος, αναθεωρούνται ο πολεοδομικός χωρικός σχεδιασμός και τα πολεοδομικά σταθερότυπα στην κατεύθυνση της βιώσιμης χωρικής ανάπτυξης και βιώσιμης κινητικότητας με τους εξής στόχους και κατευθύνσεις:

α) Κάλυψη των οικιστικών αναγκών, εντός της θεσμοθετημένης αστικής γης, με βάση την αρχή της συμπαγούς πόλης, με έμφαση:

- i. στην προώθηση ενός πολυκεντρικού και ιεραρχημένου συστήματος χωρικής οργάνωσης και αντιμετώπιση του μη δομημένου περιβάλλοντος ως κρίσιμου παράγοντα για τη βιωσιμότητα,
- ii. στην ανάπτυξη πολύπλευρου πλέγματος παρεμβάσεων μικρής / τοπικής κλίμακας. Ένταξη των αστικών κενών στη λειτουργία της πόλης στην κατεύθυνση της μεγιστοποίησης πράσινων ελεύθερων κοινόχρηστων και δημόσιων χώρων εντός του αστικού ιστού,

- iii. στην προώθηση ολοκληρωμένων προγραμμάτων αστικής αναζωογόνησης, με έμφαση σε περιοχές ανενεργών χρήσεων (brown-fields) και καθορισμός περιοχών με χαμηλό δείκτη εκπομπής αερίων του θερμοκηπίου,
- iv. στην αποφυγή της απόσυρσης κτηρίων και κάλυψη νέων αναγκών κατά προτεραιότητα μέσω της επανάχρησης υφιστάμενων και εγκαταλειμμένων κτηρίων,
- v. εξυγίανση και επανάχρηση ρυπασμένων και υποβαθμισμένων εκτάσεων / γειτονιών, ιδίως για την εγκατάσταση υποδομών παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές κατά προτεραιότητα με προώθηση των ενεργειακών κοινοτήτων,
- vi. δυνατότητα εγκατάστασης φωτοβολταϊκών συστημάτων κατά προτεραιότητα εντός και εκτός εγκεκριμένων σχεδίων, σε νομίμως υφιστάμενα κτήρια και στέγαστρα, σε ιδιοκτησίες, που βρίσκονται σε επιχειρηματικές ζώνες, σε εμπορευματικά πάρκα, βιομηχανικά και βιοτεχνικά πάρκα, καθώς και οι ζώνες χονδρεμπορίου, σε εγκαταστάσεις αεροδρομίων και μεγάλων σιδηροδρομικών σταθμών, λιμανιών και γενικά σε εγκαταστάσεις συγκοινωνιακών υποδομών,
- vii. συγκρότηση συνεκτικού και συνεχούς δικτύου χώρων πρασίνου και αξιοποίηση χώρων για την καταπολέμηση του φαινομένου της αστικής θερμικής νησίδας και την προώθηση της αστικής φύτευσης και γεωργίας,
- viii. τόνωση των κέντρων πόλης και των τοπικών πολεοδομικών κέντρων, ώστε να μειώνονται οι μετακινήσεις για χρήσεις όπως εμπόριο, εκπαίδευση, υγεία, χώροι πρασίνου,
- ix. οργάνωση και διαμόρφωση εντός του αστικού ιστού ολοκληρωμένων δικτύων πράσινων (κοινόχρηστοι χώροι πρασίνου) και μπλε διαδρομών (δίκτυο υδάτινων διαδρομών), ως μέσων κλιματικής προσαρμογής.

β) Ενεργειακή συνολική αναβάθμιση υφιστάμενου κτιριακού αποθέματος, ώστε να επιτευχθεί κατάσταση σχεδόν μηδενικής κατανάλωσης. Για κάθε νέο κτίριο εφαρμόζονται χωρίς παρεκκλίσεις οι διατάξεις της οδηγίας 2010/31/EK για επίτευξη κατάστασης μηδενικών εκπομπών από την ημέρα κατασκευής τους.

γ) Περιορισμό των μετακινήσεων και ενίσχυση της βιώσιμης κινητικότητας μέσω:

- i. Ενιαίου πολεοδομικού και κυκλοφοριακού σχεδιασμού και προσανατολισμού της χωρικής ανάπτυξης κυρίως προς τα δίκτυα των μέσων σταθερής τροχιάς σε συνάρθρωση με τα μέσα μαζικής μεταφοράς
- ii. Συγκρότησης ολοκληρωμένων δικτύων για πεζούς και ποδηλάτες μεταξύ σημαντικών πόλων φυσικού, πολεοδομικού, συγκοινωνιακού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος.
- iii. Κυκλοφοριακής αναδιοργάνωσης σε επίπεδο δήμου και δημοτικού διαμερίσματος και πολεοδομικής ενότητας, με έμφαση στα ήπια μέσα μετακίνησης (ποδήλατο, περπάτημα), δημιουργία διαδημοτικού δικτύου ποδηλατικών διαδρομών και πεζοδρόμων.
- iv. Προώθηση πρακτικών διαμοιρασμού ιδιωτικών μέσων μετακίνησης, με εξασφάλιση κυκλοφοριακών πλεονεκτημάτων.
- v. Δημιουργία χώρων στάθμευσης για μετεπιβίβαση σε μέσα μαζικής μεταφοράς.

δ) Η αναθεώρηση του χωρικού σχεδιασμού και των πολεοδομικών σταθεροτύπων στην κατεύθυνση της βιώσιμης χωρικής ανάπτυξης και βιώσιμης κινητικότητας, κατά την έννοια του παρόντος, προωθείται άμεσα και περιλαμβάνει την επανεξέταση και αναγκαίες προσαρμογές του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου. Με δεδομένη δε την επικείμενη αναθεώρηση των τοπικών πολεοδομικών σχεδίων για τις περισσότερες περιοχές της χώρας, προτεραιότητα δίδεται στις προδιαγραφές για την ανάθεση και σύνταξη των σχεδίων αυτών. Στις προδιαγραφές αυτές περιλαμβάνεται και η επεξεργασία δεικτών για την αποτίμηση του βαθμού ανταπόκρισης των μέτρων και πολιτικών για τον αστικό χώρο με τις αρχές της βιώσιμης χωρικής ανάπτυξης και βιώσιμης κινητικότητας. Ιδιαίτερης σημασίας για την

προώθηση των στόχων του παρόντος είναι η επανεξέταση και αναγκαίες προσαρμογές των θεσμικών ρυθμίσεων για τις ζώνες παραγωγικών δραστηριοτήτων.

Προσθήκη στο σημερινό άρθρο 30 “Μεταφορές”

Στο 1. *“συμπεριλαμβανομένων των θαλασσίων και αεροπορικών μεταφορών”*

Στο τέλος του 2. *“στ. στην εξασφάλιση τρόπων λειτουργίας των μεταφορικών κόμβων (λιμάνια, αεροδρόμια, σιδηροδρομικοί σταθμοί, σταθμοί λεωφορείων) ώστε να διευκολύνονται και ευνοούνται οι μετ επιβιβάσεις και οι συνδυασμένες μεταφορές και να ελαχιστοποιείται η εκπομπή αερίων του θερμοκηπίου. Απαγόρευση παραμονής πλοίων σε λιμένα με συνεχή λειτουργία των μηχανών τους.*

Η πρόταση διαμορφώθηκε και υποβλήθηκε από:

- **Ελένη Ηλιοπούλου**, αρχιτέκτων – πολεοδόμος, τ. προϊσταμένη Οργανισμού Ρυθμιστικού Σχεδίου και Περιβάλλοντος Αθήνας
- **Μαρία Μαντουβάλου**, ομότιμη καθηγήτρια πολεοδομίας – χωροταξίας, ΕΜΠ
- **Γιάννη Πολύζο**, ομότιμο καθηγητή πολεοδομίας – χωροταξίας, ΕΜΠ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ'

ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Σ/Ν ΚΛΙΜΑΤΙΚΟΥ ΝΟΜΟΥ: ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ

Θέσεις-Προτάσεις-Σκέψεις

Εισαγωγή

Η Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού μελέτησε την πρόταση της WWF (στο εξής Σ.Ν.) και την κρίνει αξιόπαινη ως προσπάθεια, αλλά και ως πρωτοβουλία. Καλύπτει ευρύ φάσμα των μέτρων και μέσων για τα οποία η Χώρα μας έχει υποχρέωση να μεριμνήσει, προς επίτευξη των στόχων προσαρμογής και ανθεκτικότητας στην κλιματική αλλαγή. Ειδικότερα άρθρα όπως «*Το δικαίωμα στη σταθερότητα του κλίματος*», η «*Κλιματική Δικαιοσύνη*», και τα μέτρα εφαρμογής της, η «*Διασφάλιση του επιπέδου κοινωνικής προστασίας*», ενέχουν ένα πρωτοποριακό χαρακτήρα και αντιλήψεις που οφείλουμε να ενστερνιστούμε.

Τα αποτελέσματα της κλιματικής αλλαγής είναι πλέον αισθητά στην καθημερινότητα κάθε πολίτη και όσο εμπλουτίζεται η εμπειρία από ρυθμίσεις που άλλα Κράτη-Μέλη της Ένωσης σταδιακά εφαρμόζουν, τόσο περισσότερο εντείνονται οι δυσκολίες της προαπαιτούμενης θεσμικής προσαρμογής. Η δομή του προβλήματος δεν είναι απλώς ο περιορισμός εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, είναι πρωτίστως η ανάληψη ευθύνης για πολιτικές προσαρμογής δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, παραγωγών και καταναλωτών, σε νέες συνθήκες του ύφους και της ποιότητας ζωής. Από το 1992 που είδε το φως η πρώτη διεθνής Σύμβαση, οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου δεν μειώνονται, αυξάνονται. Μια αβέβαιη, μακροπρόθεσμη απειλή που απαιτεί επώδυνα μέτρα για κράτη και πολίτες. Τα αέρια του θερμοκηπίου προέρχονται από πολλαπλές διαφορετικές πηγές που αγγίζουν όλους τους τομείς της κοινωνίας και οικονομίας, ενώ τα συναφή οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα είναι τεράστια και συγκρουόμενα. Η αβεβαιότητα του βαθμού και ρυθμού επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, συνεπώς και των μέτρων προσαρμογής, απαιτούν μακροπρόθεσμο ορίζοντα σχεδιασμού και άμεση, σταδιακή αλλά σταθερή υλοποίηση προσαρμοστικών δράσεων.

Τοποθετήσεις

Η Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού επιθυμεί να συμβάλλει ενεργά στην προσπάθεια αντιμετώπισης του θέματος «κλίμα», ίσως του πλέον άμεσα συνδεδεμένου με το μέλλον της ζωής στον πλανήτη. Θα εστιαστούμε προς τούτο στην υποβολή προτάσεων περισσότερο ρεαλιστικών και πρακτικών, που κρίνουμε ότι αξίζει να εμπλουτίσουν το Σ.Ν. Το «Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα»/ ΕΣΕΚ (Νοέμβριος 2019) θέτει στόχους ποσοτικοποιημένους και κοστολογημένους, εξαιρετικά φιλόδοξους υπερβαίνοντας ακόμα και τους κεντρικούς Ευρωπαϊκούς στόχους. Οι γενικοί στόχοι, και οι κατευθυντήριες αρχές, της «Εθνικής Στρατηγικής για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή», θίγουν εμπεριστατωμένα τα πάντα, αλλά απαιτούν μέσα και μέτρα υλοποίησης. Με βάση την «Εθνική Στρατηγική», τη Συμφωνία των Παρισίων», (ν. 4426/2016), το κοινοτικό και εθνικό δίκαιο, τις ιδιαιτερότητες και ανάγκες της χώρας μας, αλλά και συνεκτιμώντας μέτρα που λήφθηκαν ή προγραμματίζονται σε άλλα Κράτη-Μέλη της Ένωσης, προτείνουμε τα εξής:

1. Ενίσχυση του θεμελιώδους και συνεχούς ρόλου της εκπαίδευσης για την αειφόρο ανάπτυξη, από το δημοτικό έως και το λύκειο. Ο εγκάρσιος χαρακτήρας της εκπαίδευσης θα αναδείξει υπεύθυνους πολίτες, με γνώσεις, δεξιότητες και συνειδητές συμπεριφορές, συμβατές με το περιβάλλον. Αναγκαία επίσης για την αποτελεσματικότητα του μέτρου η συνέργεια της κοινότητας των φορέων εκπαίδευσης με τις οικογένειες των μαθητών και τις τοπικές αρχές, γεγονός που προϋποθέτει συνεχή και συστηματική ενημέρωση όλων των πολιτών, με κάθε πρόσφορο τρόπο (τύπος, διαδίκτυο, δημόσια και ιδιωτικά μέσα πληροφόρησης).

2. Επιβλήθηκε πριν από χρόνια η υποχρέωση σήμανσης/ ετικετοθεσίας όλων των αναλώσιμων προϊόντων ως προς την περιεκτικότητα, σε είδος και ποσοστό, παραγώγων Γενετικά Τροποποιημένων Προϊόντων. Αντίστοιχα μέτρα επιβάλλεται να ληφθούν για τα

προϊόντα, όλων των εμπορικών κλάδων, όχι μόνον της τροφικής αλυσίδας, που παράγονται/ κατασκευάζονται και διατίθενται στην αγορά προς κάλυψη αναγκών των πολιτών. Τα χρησιμοποιούμενα υλικά, οι μέθοδοι παραγωγής, ο βαθμός ανακυκλωσιμότητας, ο κύκλος ζωής, από τη διάθεση ως χρηστικού αντικειμένου έως την απόρριψη ως αποβλήτου, οφείλουν να είναι φιλικά προς το περιβάλλον. Θα μπορούσε, σαν πρώτο βήμα, να θεσπιστεί σαφής περιβαλλοντική σήμανση σχετικά με τον «αντίκτυπο του άνθρακα» του προϊόντος. Σταδιακά το μέτρο να ενισχυθεί, ανάλογα με τις κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών, φτάνοντας στην ειδική επισήμανση προϊόντων των οποίων οι κλιματικές επιπτώσεις σταθμίζονται ως υπερβολικές. Θα καταστεί έτσι εφικτή πληρέστερη και σαφέστερη πληροφόρηση των καταναλωτών σχετικά με τον αντίκτυπο προϊόντων και υπηρεσιών στον άνθρακα, καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους και ο προσανατολισμός αγοράς σε προϊόντα και υπηρεσίες περισσότερο συμβατές με το περιβάλλον.

Από ετών έχει απαγορευθεί η διαφήμιση προϊόντων καπνίσματος. Το «κλίμα» απαιτεί μια σημαντική, αλλαγή συνειδήσεων και πεποιθήσεων. Την υιοθέτηση ενός κώδικα καλής συμπεριφοράς μεταξύ μέσων ενημέρωσης, έντυπων, διαδικτυακών ή οπτικοακουστικών και διαφημιστικών εταιρειών κάθε μορφής, με στόχο τη μείωση της διαφήμισης ρυπογόνων προϊόντων, ακόμα και σε εξωτερικούς χώρους (πινακίδες, προθήκες καταστημάτων...). Τα ιδιωτικά μέσα ενημέρωσης στηρίζονται εν πολλοίς στις διαφημίσεις. Θα μπορούσαν τα μέτρα να θεσπιστούν αρχικά στα δημόσια μέσα, με έλεγχο ενδεχόμενης ανταγωνιστικής αύξησης του κόστους διαφήμισης στα ιδιωτικά μέσα. Τα τελευταία, σε ένδειξη καλής πρακτικής και εταιρικής ευθύνης, να προχωρήσουν αρχικά σε εθελούσιες δεσμεύσεις. Αναγκαία προς τούτο η παρακολούθηση των δεσμεύσεων, μέσω νομικής καθιέρωσης της αρχής της από κοινού ρύθμισης, που θα εγγυάται την τήρηση των εθελούσιων συμφωνιών, όπως και η λήψη αναλογικών μέτρων διοικητικών κυρώσεων στους παραβάτες.

3. Άμεσα και δραστικότερα μέτρα επιβάλλονται για την καταπολέμηση κάθε είδους πλαστικής συσκευασίας. Η υποβολή τέλους στην αγορά πλαστικής σακούλας συνέβαλε στον περιορισμό χρήσης, αλλά δεν αρκεί, αν κρίνουμε από τα απόβλητα πλαστικών που συλλέγονται στις ακτές και στο θαλάσσιο βυθό. Είναι σκόπιμο να εξεταστεί η χύδην μεταφορά και διάθεση προϊόντων σε μεγάλα και μεσαία καταστήματα. Σε καταστήματα έκτασης π.χ. άνω των 400 τ.μ. να διατίθεται το 20% της επιφάνειας ως χώρος χύδην πώλησης, έως το 2030. Το μέτρο θα ενισχύσει τη μείωση των πλαστικών απορριμμάτων, τα μεγέθη δε επιφάνειας θα θεσπιστούν σταδιακά, ώστε να επιτευχθεί και ανάλογη προσαρμογή των Εταιρειών. Αναγκαία κρίνεται και η επιβολή αποκλειστικής χρήσης γυάλινων συσκευασιών, σταδιακά έως το 2030.

4. Η βελτίωση οργάνωσης των μέσων μεταφοράς σε τοπικό και εθνικό επίπεδο προϋποθέτει τη συνεργασία των υπεύθυνων αρχών με εργαζόμενους και πολίτες, ώστε να αναπτυχθούν «στρατηγικές κινητικότητας» που καλύπτουν κατά το δυνατόν τις καθημερινές ανάγκες και προσδοκίες του πληθυσμού. Η προώθηση εναλλακτικών λύσεων έναντι του ιδιωτικού αυτοκινήτου και η μετάβαση σε καθαρό στόλο οχημάτων προέχουν, συμβάλλοντας στη μείωση των εκπομπών CO₂ από τα οχήματα. Η στροφή από το Ι.Χ. στις δημόσιες συγκοινωνίες θα ευοδωθεί εάν υπάρξει παράλληλα ανάπτυξη χώρων στάθμευσης και μετεπιβίβασης. Χάσαμε οριστικά αυτό που εξαρχής έπρεπε να μελετηθεί και υλοποιηθεί στους κεντρικούς τουλάχιστον σταθμούς του metro. Ας εξετάσουμε, τουλάχιστον τώρα, τί μπορεί να γίνει για την καλλίτερη προώθηση και αξιοποίηση του θέματος συνδυασμένων μεταφορών και στάθμευσης, ώστε να περιθωριοποιηθεί η θέση του Ι.Χ. στην πόλη. Ας λάβουμε υπόψη ότι σε άλλες χώρες προβλέπεται έως το 2040 η παύση πώλησης ιδιωτικών αυτοκινήτων (εξαίρεση τα ηλεκτρικά και τα μηδενικών ρύπων), και προβλέπονται διατάξεις περιορισμού της κυκλοφορίας σε περιοχές που υπερβαίνουν σημαντικά τα όρια ρύπανσης. Επίσης θεσπίζονται σταδιακά απαγορεύσεις μετακίνησης με Ι.Χ. για αποστάσεις 3,5 ωρών περίπου, εφόσον οι μετακινήσεις είναι εύκολα εφικτές με δημόσια μέσα (εξαιρέσεις υπάρχουν για ειδικές ανάγκες).

5. Για τον περιορισμό εκπομπών άνθρακα εναέριας κυκλοφορίας, έως ότου ληφθούν διεθνή και κοινοτικά μέτρα για την ποιότητα της κηροζίνης, θα ήταν ευκαίριο να επιβληθεί στις αεροπορικές εταιρείες –εσωτερικές και διεθνείς πτήσεις– η πληρωμή τέλους «τιμμήματος άνθρακα» από το 2025 και μετέπειτα. Εφαρμογή του μέτρου προγραμματίζεται σε άλλες χώρες, ενισχύοντας και ευνοώντας τη δράση σε Ευρωπαϊκό επίπεδο.

6. Καίριο ζήτημα ο χωρικός/ πολεοδομικός σχεδιασμός και η διαβίωση στις πόλεις και οικισμούς. Η σχέση των πόλεων με την κλιματική αλλαγή είναι πολυσχιδής και πολλαπλά κρίσιμη. Οι πόλεις είναι οι κύριες πηγές εκπομπών CO₂ και απειλούνται από τις κλιματικές αλλαγές στο βαθμό που συμβάλλουν σε αυτές.

Το πρόγραμμα ενεργειακής αναβάθμισης των κτιρίων, που ήδη εφαρμόζεται, πρέπει να επιταχυνθεί και ενισχυθεί, όπως εν γένει και η ενθάρρυνση των δομών του τομέα ανακαίνισης των κτιρίων. Κάθε πολίτης σε κεντρικές ή απομακρυσμένες, ορεινές, δυσπρόσιτες περιοχές, ανεξάρτητα από οικονομικά κριτήρια, πρέπει να ζει σε καλά μονωμένες κατοικίες, γεγονός που πέραν του στόχου μείωσης της ενεργειακής κατανάλωσης, ενισχύει τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Να ενισχυθεί επίσης, ενδεχόμενα και με οικονομικά κίνητρα η παρότρυνση τοποθέτησης θερμοσυσσωρευτών στις στέγες κτιρίων, εφόσον η επιφάνεια και η αντοχή το επιτρέπουν. Σε δημόσια και, δη, σε ιδιωτικά κτίρια, επιφανείας άνω των 400τ.μ. (το όριο είναι ενδεικτικό) ποσοστό τουλάχιστον 40% του δώματος να διατίθεται για χρήση πρασίνου. Συμπληρωματικά, η φύτευση ακάλυπτων χώρων και αναριχόμενων φυτών στις όψεις κτιρίων είναι μια ιδιαίτερα αποτελεσματική πρακτική, εντός όμως των επιτρεπτών περιορισμών δόμησης. Συνάγεται ότι είναι απαραίτητη η αύξηση του πρασίνου και βελτίωση της αισθητικής του χώρου, όχι όμως με παροχές που αντίθετα αυξάνουν τον κτιριακό όγκο, περιορίζοντας ενδεχόμενες οπτικές φυγές ή και φράζοντας γραμμές του ορίζοντα. Διοικητική και νομοθετική εξουσία είναι επίσης σκόπιμο να επανεξετάσουν το σύνολο των ισχυόντων σ.δ. περιορίζοντας τις ισχύουσες επιφάνειες, που συχνά υπερβαίνουν τα εύλογα όρια. Η Ελλάδα στερείται εκλογικευμένης πολεοδομικής οργάνωσης (σύνθητες το φαινόμενο ότι η υποδομή έπεται της ανωδομής) και οφείλουμε να δούμε αντικειμενικά και ψύχραιμα τη σκληρή πραγματικότητα. Άμεσες ή έμμεσες παροχές κινήτρων αύξησης του σ.δ. επιταχύνουν τις καταστροφές που το «κλίμα» μας επιφυλάσσει. Κατά την αναθεώρηση σχεδίων ή την επέκταση, εφόσον αυτή κρίνεται αναγκαία, προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στη δημιουργία χώρων ή αξόνων διαδρομής ελεύθερων χώρων πρασίνου και στη μείωση των σ.δ.

Το έδαφος συνιστά αναλώσιμο φυσικό αγαθό και η χρήση του στα χωρικά δρώμενα απαιτεί σεβασμό και σύνεση. Η αστική εξάπλωση και δη η άναρχη και εκτός σχεδίου δόμηση να καταπολεμηθούν με κάθε πρόσφορο τρόπο, η τελευταία μέχρι μηδενισμού. Ο τρόπος αστικοποίησης πρέπει να αλλάξει, να καθοδηγείται από το κείμενο μέλημα προστασίας των φυσικών, γεωργικών και δασικών μας περιοχών. Διαθέτουμε τους κατάλληλους μηχανισμούς – εθνικός/περιφερειακός σχεδιασμός, Ε.Π.Σ., Τ.Π.Σ. που μπορούν να βοηθήσουν το εγχείρημα, με κατάλληλες βέβαια προδιαγραφές εκπόνησης. Οικιστικές επεκτάσεις θα πρέπει σταδιακά, αν όχι άμεσα, να απαγορευτούν, στο βαθμό που στα ήδη εγκεκριμένα σχέδια η προσφορά χώρων προς δόμηση δεν λείπει, ή, το περισσότερο, να πραγματοποιηθούν με λελογισμένο και τεκμηριωμένο τρόπο, και μόνο έπειτα από την εκπόνηση σχετικής μελέτης, η οποία θα διασφαλίζει τους απαραίτητους κοινόχρηστους χώρους. Καθοριστικά για το διακύβευμα της ΚΑ είναι ο επανακαθορισμός και η χρήση νέων υλικών δόμησης, με περιορισμένο και σταδιακά μηδενικό αποτύπωμα άνθρακα, με παράλληλα σταδιακή υποχρέωση της βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής σε όλα τα νεοαναγειρόμενα κτίρια. Σκόπιμη προς τούτο η επανεξέταση και αναθεώρηση του κτιριοδομικού κανονισμού.

Σημαντική για τον περιορισμό της αστικής εξάπλωσης κρίνεται η επαναχρησιμοποίηση παλαιών εγκαταλελειμμένων, κενών κτιρίων. Με θεσμικές ρυθμίσεις θα ήταν εφικτό να δοθεί στις τοπικές αρχές η δυνατότητα ανακαίνισης και επανάχρησης των κτιρίων, κατόπιν συνεννόησης με τους ιδιοκτήτες αυτών (αν είναι γνωστοί). Το νέο κτίριο μπορεί να αποδοθεί στους ιδιοκτήτες, και οι δαπάνες να καταλογιστούν αναλογικά στους κατόχους και στους περιοίκους της περιοχής που θα καρπωθούν οφέλη της αναβάθμισης. Με νομοθετική ρύθμιση θα κατοχυρωθούν τα όποια δικαιώματα τυχόν αγνώστων ιδιοκτητών, που διατηρούν νόμιμους τίτλους, όταν αυτοί εμφανιστούν αργότερα σε εύλογο διάστημα, που πρέπει να εξεταστεί νομικά. Σε κάθε περίπτωση η οποιαδήποτε άδεια ανακαίνισης ή κατεδάφισης για επιτρεπτή αλλαγή χρήσης κτιρίου, πρέπει να συνοδεύεται από σαφή προσδιορισμό των εργασιών κατεδάφισης, περιλαμβανομένων και των αποβλήτων αυτών και των υλικών ανακαίνισης, με στόχο τον περιορισμό κατεδάφισης και την ενδεχόμενη επανάχρηση των υπαρχόντων πόρων. Στόχος η μετάβαση από τη γραμμική στην κυκλική οικονομία, ενθαρρύνοντας τον οικολογικό σχεδιασμό και την ανακαίνιση υπαρχόντων κτιρίων.

7. Ειδική μέριμνα, ως ηθική υποχρέωση και καθήκον, επιβάλλεται να λάβουμε για την προστασία των πολιτιστικών μας αγαθών, υλικών και άυλων. Η προσέγγιση του θέματος δεν είναι απλή και η αντιμετώπισή του πολύπλοκη. Ας σταθούμε σε γενικά μέτρα όπως: (i) στη σύνταξη στρατηγικού εθνικού πλαισίου αρχών και κατευθύνσεων για την πρόληψη και αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην πολιτιστική μας κληρονομιά, (ii) την κατάρτιση βάσης δεδομένων για την επίδραση της κλιματικής αλλαγής στα υλικά των μνημείων, (iii) στην ενσωμάτωση της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς, ως κύριου παράγοντα, στο σύνολο των εθνικών μας πολιτικών, ιδιαίτερα όταν αυτές εξετάζουν θέματα προσαρμογής και πρόληψης κινδύνων από

ακραία καιρικά φαινόμενα. Σημειωτέον δε ότι η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή οφείλει να πραγματοποιηθεί οριζόντια σε πληθώρα τομέων πολιτικής (πχ. τοπίο, βιοπικιοιλότητα, χρήσεις γης κα). Έχουμε πλέον συνειδητοποιήσει ότι το «κλίμα» δεν αποτελεί φαινόμενο που η κάθε χώρα έχει τη δυνατότητα να αντιπαρέλθει μόνη της. Η συνεπής διεπιστημονική συνεργασία με τις αρμόδιες αρχές άλλων Κρατών-Μελών της Ένωσης, με στόχο τη συνέργεια στη διερεύνηση πιλοτικών μεθοδολογικών εφαρμογών (καλών πρακτικών) προστασίας των μνημείων, θα βοηθούσε τα μέγιστα τόσο τη χώρα μας όσο και το διεθνές περιβάλλον. Προϋπόθεση για όλα η συνεργασία, ο συντονισμός και η υπευθυνότητα όλων των εμπλεκόμενων φορέων δημόσιων και ιδιωτικών, όπως και κάθε πολίτη, αν πράγματι πιστεύουμε στην ανάγκη προστασίας των αγαθών που συγκροτούν τη μοναδικότητα και το μεγαλείο της χώρας μας.

8. Οι παράκτιες ζώνες και το σύνολο των δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται σε αυτές είναι οι πλέον τρωτές στις αλλαγές του κλίματος, λόγω της ανόδου της στάθμης της θάλασσας (ΑΣΘ). Στην Ελλάδα οι παράκτιες και νησιωτικές περιοχές συνιστούν πόρους οικονομικής ζωής, αισθητικής απόλαυσης, πηγή έμπνευσης, στοιχείο της γεωπολιτικής, ιστορικής, πολιτισμικής μας ταυτότητας. Οι περιοχές αυτές πέραν από τις εδαφολογικές διαβρώσεις και άλλες φυσικές πιέσεις που υφίστανται είναι οι κατεξοχήν απειλούμενες από το «κλίμα», λόγω των διαδραστικών σχέσεων θαλάσσιου και χερσαίου χώρου. Φερθήκαμε και φερόμαστε στις ζώνες αυτές κατά τρόπο «υβριστικό», ασκώντας συνειδητά πιέσεις υπερεκμετάλλευσης του τουριστικού κυρίως τομέα, αλλά και άλλων δραστηριοτήτων. Καταφέραμε να έχουμε αιγιαλό χωρίς παραλία και παραλία χωρίς αιγιαλό. Είναι καιρός: (i) να στραφούμε στο σχεδιασμό ζωνών προστασίας της παραλίας και της ζώνης μεταξύ παραλίας και περιοχής οικιστικής ανάπτυξης, (ii) να αποθαρρυνθεί, μέσω περιορισμών η οικιστική και επιχειρηματική δραστηριότητα σε μια ζώνη τουλάχιστον 100μ. από τη ζώνη παραλίας (το νούμερο είναι ενδεικτικό και μπορεί να αυξάνεται ή και να περιορίζεται αιτιολογημένα, βάσει των γεωμορφολογικών χαρακτηριστικών κάθε περιοχής), (iii) να θεσπιστεί μηχανισμός συνεχούς παρακολούθησης των παράκτιων περιοχών κάθε περιφέρειας. (iv) να εξεταστεί και να καθοριστεί ο βαθμός επικινδυνότητας κάθε περιοχής (χαμηλός, μέτριος, υψηλός κίνδυνος). Η κατασκευή παράκτιων τεχνικών έργων προστασίας αναλύεται εκτενώς στην Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος (2011) από την οποία η πολιτεία μπορεί πολλά να αντλήσει. Αργότερα, ίσως και σύντομα, θα υποχρεωθούμε σε μετεγκαταστάσεις κτιρίων σε ασφαλέστερες περιοχές, για να προστατεύσουμε ανθρώπινες ζωές. Για τα νέα κτίρια είναι σκόπιμο να ληφθούν έγκαιρα μέτρα για την κατασκευή τους κατά τρόπο που διευκολύνει τη μετεγκατάσταση.

Περιπτώ να σημειωθεί ότι η σημερινή τακτική ανέγερσης τουριστικών μονάδων σε παράκτιες περιοχές με ελάχιστες αποστάσεις από την παραλία και χωρίς προεκτίμηση της επικινδυνότητας θα πρέπει να επανεξεταστεί και να ληφθούν τα δέοντα περιοριστικά μέτρα, πριν θρηνήσουμε θύματα.

Επίλογος

Το Σ.Ν. είναι μια θετική συνεισφορά το οποίο καταθέτει και προτάσεις για την πολιτική προσαρμογής στην ΚΑ, οι οποίες μπορούν να θεωρηθούν είτε ως συμπληρώσεις στο Σ.Ν., είτε ως προτάσεις πολιτικής ανεξάρτητα από αυτό.

Είναι θετική η εισαγωγή ιδεών/ συλλήψεων που διευρύνουν την δημοκρατία και την διαφάνεια όπως η κλιματική δικαιοσύνη η ενεργητική και παθητική δημοσιότητα κλπ αλλά πρόκειται για θεσμικές καινοτομίες που (α) χρήζουν περεταίρω επεξεργασίας και (β) θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν σαν αρχές που εισάγονται συνολικά στο σύστημα δικαίου, άλλως αποτελούν «περιθωριακή πρωτοπορία» που είναι αμφίβολο αν θα επηρεάσει πολιτικές με τρόπο συστηματικό.

Είναι θετική η επεξεργασία προτάσεων σε επίπεδο διακυβέρνησης καθότι η λήψη μέτρων προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή δεν είναι τεχνικό ζήτημα, αλλά αλλαγής στάσης.

Όσο η **σύσταση νέων διοικητικών δομών**, πρακτική που εφαρμόστηκε ευρέως για ένα διάστημα στην Ελλάδα και **δεν έχει αποδειχθεί ως αποτελεσματική μέθοδος για την αλλαγή παγιωμένων πρακτικών διακυβέρνησης**, πόσο μάλλον σε ένα ζήτημα για το οποίο **σημασία έχει η οριζόντια ενσωμάτωση της πολιτικής προσαρμογής στις σχετικές κοινωνικοοικονομικές και περιβαλλοντικές πολιτικές και δράσεις**, όπως καταγράφεται στην Συνθήκη του Παρισιού και κάθε χώρα καλείται να διαλέξει τον βέλτιστο τρόπο αυτής της ενσωμάτωσης.

Υπ' αυτό το πρίσμα μια νομοθετική πρωτοβουλία για την κλιματική κρίση θα ήταν σκόπιμο να επιχειρούσε να συσχετιστεί/ **βασιστεί σε μεγαλύτερο βαθμό σε θεσμικά κείμενα** όπως η Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή, και κυρίως τα προβλεπόμενα μέτρα σε Εθνικό, Περιφερειακό και Τοπικό επίπεδο προκειμένου να συμβάλλει στην αποσαφήνιση και ενδυνάμωση του ρόλου κάθε επιπέδου διοίκησης σε σχέση με τις απαιτούμενες δράσεις προσαρμογής. Είναι σημαντικό να καταγραφούν τα πεδία όπου απαιτείται ανατροπή παγιωμένων πρακτικών και εκείνα στα οποία πρέπει να προστεθεί η διάσταση «προσαρμογής στην ΚΑ», όπως επίσης και να γίνει μια αποτίμηση της ΕΣΠΚΑ αλλά και να ολοκληρωθεί η εκπόνηση των ΠεΣΚΠΚΑ. Ενδιαφέρον είναι ότι το ΕΣΕΚ που ακολούθησε την ΕΣΠΚΑ, δεν συνδέεται μαζί της και μάλλον κινείται παράλληλα, και ενώ περιλαμβάνει/ αναλύει προτεραιότητες και μέτρα πολιτικής σε ένα ευρύ φάσμα αναπτυξιακών και οικονομικών δραστηριοτήτων, είναι επικεντρωμένο στην δρομολόγηση της απολιγνιτοποίησης. Σημειωτέον δε ότι η προσαρμογή της κλιματικής αλλαγής οφείλει να πραγματοποιηθεί οριζόντια -και με τρόπο δεσμευτικό- σε πλήθος τομέων πολιτικής (πχ. τοπίο, βιοποικιλότητα, χρήσεις γης κα).

Τελικά, η παρούσα πρωτοβουλία αποτελεί μια θετική συνεισφορά στην πορεία ωρίμανσης της ιδέας για μια νομοθετική πρωτοβουλία πρόληψης, μετριασμού και έγκαιρης αντιμετώπισης της κλιματικής κρίσης, με στόχο τη μεταστροφή της ελληνικής κοινωνίας προς μια γενική κουλτούρα πρόληψης και άμβλυνσης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής.

